DZIENNIK USTAW
POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

Warszawa, dnia 29 lipca 1988 r. **Nr 26**

TREŚĆ:
Poz.:

OBWIESZCZENIE

183 — Przewodniczącego Rady Państwa z dnia 1 lipca 1988 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego . . . 389

183

OBWIESZCZENIE PRZEWODNICZĄCEGO RADY PAŃSTWA

z dnia 1 lipca 1988 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego.

1. Na podstawie art. 4 ustawy z dnia 16 czerwca 1988 r. o zmianie ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 19, poz. 130) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 41, poz. 185), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

1) ustawą z dnia 6 kwietnia 1984 r. o zmianie ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 21, poz. 100);
2) ustawą z dnia 19 grudnia 1986 r. o zmianie ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 47, poz. 227);
3) ustawą z dnia 6 maja 1987 r. o konsultacjach społecznych i referendum (Dz. U. Nr 14, poz. 83);
4) ustawą z dnia 23 października 1987 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady funkcjonowania gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 33, poz. 181);
5) ustawą z dnia 10 marca 1988 r. o zmianie ustawy — Ordynacja wyborcza do rad narodowych (Dz. U. Nr 7, poz. 54);
6) ustawą z dnia 16 czerwca 1988 r. o zmianie ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 19, poz. 130),

zmian wprowadzonych w wyniku sprostowania błędów obwieszczeniami Prezesa Rady Ministrów z dnia 2 listopada 1983 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 286) i z dnia 25 czerwca 1984 r. (Dz. U. Nr 31, poz. 173), a także zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania niniejszego jednolitego tekstu i z zastosowaniem nowej, ciągłej numeracji rozdziałów, artykułów, ustępów i punktów.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy nie obejmuje przepisów:

1) art. 174—176, 179, 185 i 187 ustawy z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 41, poz. 185 i z 1984 r. Nr 21, poz. 100) w brzmieniu:

„Art. 174. W ustawie z dnia 30 marca 1965 r. o sądach społecznych (Dz. U. Nr 13, poz. 92 i z 1974 r. Nr 24, poz. 142) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Społeczne komisje pojednawcze powoływane są przez rady narodowe stopnia podstawowego, na wniosek ogólnego zebrania mieszkańców (konferencji delegatów), będącego organem samorządu mieszkańców.";

2) w art. 7 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wyboru członków społecznej komisji pojednawczej dokonuje ogólne zebranie mieszkańców (konferencja delegatów), będące organem samorządu mieszkańców."

Art. 175. W ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. — Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 1980 r. Nr 9, poz. 26 i Nr 27, poz. 111, z 1982 r. Nr 7, poz. 55 i Nr 45, poz. 289) w art. 31 skreśla się § 6.

Art. 176. W ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1979 r. Nr 18, poz. 111) w art. 14:

1) ust. 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„2. Przewodniczącymi wojewódzkich komitetów obrony są wojewodowie.

3. Komitet Obrony Kraju ustala zakres działania i skład wojewódzkich komitetów obrony, zasady powoływania osób w skład tych komitetów, a także sposób powoływania i działania aparatu tych komitetów.",

2) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. W posiedzeniach wojewódzkiego komitetu obrony uczestniczy przewodniczący wojewódzkiej rady narodowej."

„Art. 179. Do czasu zakończenia bieżącej kadencji rady narodowe utworzone bądź zreorganizowane w związku ze zmianami w podziale terytorialnym państwa mogą działać w składach liczbowych mniejszych niż przewidziane odpowiednimi przepisami."

„Art. 185. 1. Wybory organów samorządu mieszkańców, w tym także sołtysa, odbędą się w terminie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Kadencja organów samorządu mieszkańców, wybranych przed dniem wejścia w życie ustawy, upływa z dniem wyboru nowych organów samorządu mieszkańców."

„Art. 187. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 17 czerwca 1984 r.";

2) art. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o zmianie ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 21, poz. 100) w brzmieniu:

„Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.";

3) art. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 1986 r. o zmianie ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 47, poz. 227) w brzmieniu:
„Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1987 r.";

4) art. 24 ustawy z dnia 6 maja 1987 r. o konsultacjach społecznych i referendum (Dz. U. Nr 14, poz. 83) w brzmieniu:

„Art. 24. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 października 1987 r.";

5) art. 23 ustawy z dnia 23 października 1987 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady funkcjonowania gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 33, poz. 181) w brzmieniu:

„Art. 23. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z tym że przepisy art. 11 pkt 9 i pkt 13 lit. b) wchodzą w życie z dniem 31 marca 1988 r., a przepisy art. 3, art. 5 pkt 5 i 6, art. 7, art. 8 pkt 2, art. 9, 10 i 14 wchodzą w życie z dniem 1 stycznia 1988 r.";

6) art. 4 ustawy z dnia 10 marca 1988 r. o zmianie ustawy — Ordynacja wyborcza do rad narodowych (Dz. U. Nr 7, poz. 54) w brzmieniu:

„Art. 4. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.";

7) art. 2, 3 i 5 ustawy z dnia 16 czerwca 1988 r. o zmianie ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 19, poz. 130) w brzmieniu:

„Art. 2. Na 1989 rok udziały określone w art. 50 ust 3 pkt 3 ustawy, o której mowa w art. 1, ustala się w ustawie budżetowej na ten rok, w wysokości nie niższej niż przyjęta w tej ustawie.

Art. 3. Wybory organów samorządu mieszkańców na nową kadencję odbędą się w terminie do dnia 31 grudnia 1988 r."

„Art. 5. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1989 r., z wyjątkiem art. 1 pkt 27 i 28 oraz art. 2—4, które wchodzą w życie z dniem ogłoszenia.".

3. Niniejszy jednolity tekst nie obejmuje zmiany wprowadzonej art. 50 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. Nr 14, poz. 60) do art. 27 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 41, poz. 185) jako bezprzedmiotowej. Art. 27 został skreślony z mocy art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 16 czerwca 1988 r. o zmianie ustawy o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 19, poz. 130).

4. Niniejszy jednolity tekst obowiązuje od dnia 1 stycznia 1989 r.

Przewodniczący Rady Państwa: w z. *K. Barcikowski*

Załącznik do obwieszczenia Przewodniczącego Rady Państwa z dnia 1 lipca 1988 r. (poz. 183)

USTAWA

z dnia 20 lipca 1983 r.

o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego.

W celu utrwalania socjalistycznego ludowładztwa i umacniania terenowych organów władzy i administracji państwowej oraz zapewnienia powszechnego udziału mieszkańców miast i wsi we współrządzeniu i współodpowiedzialności za sprawy kraju, mając na uwadze, że system rad narodowych i samorządu terytorialnego stanowi szczególnie ważną płaszczyznę wszechstronnego współdziałania przewodniej siły politycznej w budowie socjalizmu — Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ze Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem

Demokratycznym, oraz działanie zespolonych w Patriotycznym Ruchu Odrodzenia Narodowego wszystkich sił społecznych i obywateli kierujących się konstytucyjnymi zasadami ustrojowymi Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Rady narodowe jako przedstawicielskie organy władzy państwowej i podstawowe organy samorządu społecznego są zarazem organami samorządu terytorialnego ludności w gminach, miastach, dzielnicach miast i województwach; urzeczywistniają władzę ludu pracującego miast i wsi, umacniają i rozwijają jego zdobycze, uczestniczą w postępowej przebudowie społeczeństwa; strzegą podstaw socjalistycznego państwa oraz praworządności ludowej.

Art. 2. 1. Rady narodowe wybierane są w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym na okres lat czterech licząc od dnia wyborów, nie wcześniej jednak niż od dnia następującego po upływie poprzedniej kadencji. Zasady i tryb przeprowadzania wyborów określa odrębna ustawa.

2. Wybory do rad narodowych zarządza Rada Państwa.

Art. 3. 1. Rady narodowe uczestniczą w kształtowaniu i realizacji polityki państwa; kierują całokształtem społeczno-gospodarczego i kulturalnego rozwoju na swoim terenie, wpływają na działalność wszystkich jednostek administracji i gospodarki oraz sprawują nad nimi kontrolę stosownie do przepisów niniejszej ustawy; działają na rzecz zaspokajania potrzeb ludności, ochrony i wykorzystania zasobów gospodarczych i wartości kulturalnych terenu; urzeczywistniają zadania samorządu terytorialnego w jednostkach podziału terytorialnego państwa.

2. W jednostkach osiedleńczych, wyodrębnionych w ramach podstawowych jednostek terytorialnych, zadania samorządu terytorialnego realizowane są przez samorząd mieszkańców miast i wsi i jego organy.

3. Rady narodowe wraz z samorządem mieszkańców miast i wsi tworzą system samorządu terytorialnego.

4. Organy samorządu terytorialnego są właściwe do podejmowania wszelkich działań organizatorskich i gospodarczych zgodnie z zasadami uregulowanymi w niniejszej ustawie.

5. Samodzielność działania organów samorządu terytorialnego w zakresie określonym niniejszą ustawą pozostaje pod pieczą Sejmu oraz chroniona jest przez nadzór Rady Państwa.

Art. 4. Rady narodowe prowadzą samodzielnie — na zasadach określanych ustawami — działalność na rzecz zaspokajania potrzeb ludności oraz rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego terenu, w szczególności poprzez:

1) planowanie społeczno-gospodarcze i przestrzenne na danym terenie w formie rzeczowej i finansowej oraz organizowanie wykonania planów w tym zakresie,
2) powoływanie przedsiębiorstw i zakładów dla wykonania zadań służących potrzebom ludności,
3) wytyczanie kierunków i kontrolowanie pracy terenowych organów administracji państwowej,
4) pobudzanie aktywności obywatelskiej służącej wszechstronnemu rozwojowi terenu oraz wykorzystaniu miejscowych zasobów i rezerw,
5) inicjowanie i koordynowanie działań związanych z rozwojem terenu i zaspokajaniem potrzeb ludności.

Art. 5. 1. Rady narodowe wykonują swoje zadania i kompetencje na sesjach oraz za pośrednictwem swoich organów.

2. Organami rad narodowych są ich prezydia i komisje.

3. Terenowe organy administracji państwowej są organami wykonawczymi i zarządzającymi rad narodowych.

4. Organy rad narodowych wymienione w ust. 2 i 3 wykonują swoje ustawowo określone kompetencje zgodnie z uchwałami rad narodowych oraz pod ich kontrolą.

5. Terenowy organ administracji państwowej podlega organowi administracji państwowej wyższego stopnia, a w zakresie wykonywania zadań ustalanych przez radę narodową — właściwej radzie narodowej.

Art. 6. 1. Rady narodowe przy wykonywaniu swoich zadań korzystają z pomocy i inicjatyw organizacji związkowych, społeczno-zawodowych, młodzieżowych i kobiecych, samorządów pracowniczych i zawodowych, organizacji spółdzielczych i innych organizacji społecznych o charakterze gospodarczym, kulturalnym i socjalnym.

2. Rady narodowe współdziałają w sprawach rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego terenu oraz zaspokajania potrzeb ludności z wymienionymi w ust. 1 samorządami i organizacjami, przestrzegając ich ustawowych uprawnień i samodzielności oraz celów i zadań statutowych.

3. W sprawach i zakresie wymienionych w ust. 1 i 2 rady narodowe w szczególności:

1) rozpatrują inicjatywy, opinie i wnioski tych organizacji,
2) zaznajamiają te organizacje z planami społeczno-gospodarczego i kulturalnego rozwoju terenu oraz potrzebami ludności i zamierzeniami co do form i zakresu zaspokajania tych potrzeb,
3) pobudzają je do zgodnej z potrzebami terenu realizacji zadań i obowiązków, harmonizując w tym zakresie działalność tych organizacji z podporządkowanymi sobie organami i jednostkami organizacyjnymi,
4) inicjują i uzgadniają kierunki współdziałania i formy realizacji wspólnych przedsięwzięć służących zaspokajaniu potrzeb ludności, a w szczególności reprezentowanych przez nie grup i środowisk,
5) określają zakres działań i środków przeznaczanych na rzecz wsparcia ich społecznie pożądanego działania i sposoby kontroli ich właściwego wykorzystania.

4. Rady narodowe i ich organy udzielają pomocy działającym na ich terenie organizacjom, o których mowa

w ust. 1, w realizacji celów i zadań statutowych tych organizacji. Zapewniają im ochronę przed naruszaniem w stosunku do nich uprawnień wynikających z przepisów prawa, a także przeciwdziałają naruszaniu przez te organizacje prawa.

5. W razie wystąpienia przez radę narodową z inicjatywą współdziałania, organizacje, o których mowa w ust. 1, obowiązane są w terminie jednego miesiąca ustosunkować się do zawartych w niej propozycji i zawiadomić radę o zajętym stanowisku.

Art. 7. Rada narodowa może postanowić o przeprowadzeniu konsultacji społecznej lub referendum w sprawach oraz na zasadach i w trybie określonych w ustawie o konsultacjach społecznych i referendum. W zakresie i kwestiach nie uregulowanych w ustawie o konsultacjach społecznych i referendum stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

Art. 8. 1. Wojewódzkie rady narodowe mogą występować do Rady Państwa, komisji sejmowych oraz Rady Ministrów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej lub uchwałodawczej w określonej sprawie.

2. Wojewódzkie rady narodowe mogą występować do Prezydium Sejmu, Rady Państwa lub właściwych naczelnych organów administracji państwowej z inicjatywą rozstrzygnięcia problemów wymagających ogólnopaństwowej regulacji, zgłaszając w tej mierze swe propozycje.

Art. 9. 1. Naczelne i centralne organy administracji państwowej przed rozstrzygnięciem ważniejszych problemów dotyczących określonego terenu zasięgają opinii właściwych wojewódzkich rad narodowych.

2. Organ, który przygotował projekt lub rozstrzygnięcie, obowiązany jest powiadomić radę narodową o zajętym stanowisku wobec zgłoszonych do niego przez radę narodową opinii i wniosków.

Art. 10. Wojewódzkie rady narodowe mogą kierować do posłów z danego terenu i ich zespołów wnioski dotyczące spraw ogólnopaństwowych.

Art. 11. 1. Rady narodowe mogą występować do organów sprawujących nadzór nad jednostkami organizacyjnymi nie podporządkowanymi radom narodowym o zastosowanie przewidzianych prawem środków nadzoru w celu zapewnienia zgodnej z prawem działalności tych jednostek.

2. Organ, który otrzymał wniosek określony w ust. 1, obowiązany jest przeprowadzić w ciągu miesiąca postępowanie wyjaśniające i zawiadomić radę narodową o jego wynikach oraz podjętych środkach.

Art. 12. 1. Miejskie (gminne, dzielnicowe) rady narodowe mogą występować do wojewódzkich rad narodowych i ich organów z inicjatywą rozstrzygnięcia określonego problemu o zasięgu wojewódzkim o charakterze społecznym lub gospodarczym, zgłaszając w tej mierze swoje propozycje.

2. Miejskie (gminne, dzielnicowe) rady narodowe mogą występować do wojewódzkich rad narodowych o podjęcie inicjatyw, o których mowa w art. 8 ust. 2.

Rozdział 2

Podział terytorialny państwa i terytorialna organizacja rad narodowych

Art. 13. 1. Zasadniczy podział terytorialny państwa jest dwustopniowy.

2. Jednostkami podziału terytorialnego stopnia podstawowego są gminy, miasta, a w miastach podzielonych na dzielnice — dzielnice miast.

3. Jednostkami podziału terytorialnego drugiego stopnia są województwa.

Art. 14. 1. Gminę tworzy się na terenie wiejskim, posiadającym odpowiedni potencjał gospodarczy i łączącą go sieć układów komunikacyjnych, utrwalone więzi o charakterze społecznym i gospodarczym oraz warunki zapewniające zaspokajanie podstawowych potrzeb mieszkańców.

2. Miasto tworzy się na terenie zurbanizowanym, o przewadze ludności nierolniczej, posiadającym wykształconą infrastrukturę w sferze urządzeń komunalnych.

3. Dzielnice mogą być tworzone w miastach liczących powyżej 300 tys. mieszkańców, poprzez wyodrębnienie części miasta.

4. Województwo stanowi zespół miast i gmin powiązanych ze sobą więzią społeczną i gospodarczą.

Art. 15. 1. Tworzenie, łączenie i znoszenie jednostek podziału terytorialnego stopnia podstawowego oraz zmiany ich nazw i ustalanie siedzib ich rad narodowych następuje w drodze uchwały Rady Państwa, podjętej w porozumieniu z Radą Ministrów, po zasięgnięciu opinii lub na wniosek właściwej wojewódzkiej rady narodowej.

2. Zmiana granic miast i gmin w obrębie województwa, a także dzielnic w miastach następuje w drodze uchwały wojewódzkiej rady narodowej, podjętej po uprzednim uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw administracji.

3. Uchwały, o których mowa w ust. 1 i 2, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej „Monitor Polski".

Art. 16. 1. Tworzenie i znoszenie województw, zmiana nazw województw oraz ustalenie siedzib wojewódzkich rad narodowych następuje w drodze ustawy.

2. Zmiana granic województwa następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, wydanego na wniosek ministra właściwego do spraw administracji i po zasięgnięciu opinii właściwych wojewódzkich rad narodowych.

3. Województwa istniejące w dniu wejścia w życie ustawy, ich nazwy oraz siedziby wojewódzkich rad narodowych w tych województwach określa załącznik do ustawy. W ich skład wchodzą gminy i miasta oraz dzielnice miast określone w przepisach dotychczasowych.

Art. 17. 1. Ustalenie i zmiana nazwy miejscowości lub obiektu fizjograficznego następuje w drodze zarządzenia ministra właściwego do spraw administracji, po zasięgnięciu opinii prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

2. Ustalenie i zmiana nazw osiedli mieszkaniowych, ulic i placów w miastach następuje w drodze uchwały rady narodowej miasta lub gminy.

3. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 1, ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej „Monitor Polski", a uchwałę, o której mowa w ust. 2 — w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Art. 18. 1. Zmiany w podziale terytorialnym, jak również ustalenia i zmiany nazw miejscowości oraz obiektów fizjograficznych dokonywane są po zasięgnięciu opinii właściwych rad narodowych stopnia podstawowego oraz po przeprowadzeniu konsultacji społecznej z mieszkańcami terenów objętych zmianami.

2. Podziału terytorialnego oraz zmian w tym podziale dokonuje się z uwzględnieniem ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego kraju.

Art. 19. W jednostkach podziału terytorialnego stopnia podstawowego terenowymi organami władzy państwowej i samorządu terytorialnego są gminne i miejskie rady narodowe, a w miastach podzielonych na dzielnice w myśl art. 14 ust. 3 — miejskie i dzielnicowe rady narodowe, zwane dalej „radami narodowymi stopnia podstawowego".

Art. 20. 1. W województwach terenowymi organami władzy państwowej i samorządu terytorialnego są wojewódzkie rady narodowe.

2. W województwach stołecznym warszawskim, krakowskim i łódzkim wojewódzkimi radami narodowymi są odpowiednio: Rada Narodowa Miasta Stołecznego Warszawy, Rada Narodowa Miasta Krakowa, Rada Narodowa Miasta Łodzi.

Art. 21. 1. Wojewódzka rada narodowa może w drodze uchwały, po przeprowadzeniu konsultacji społecznej, postanowić o utworzeniu wspólnej rady narodowej dla miasta i sąsiadującej z nim gminy.

2. Wspólna rada narodowa nosi nazwę rady narodowej miasta i gminy.

3. W razie powołania wspólnej rady narodowej, tworzy się także wspólne organy tej rady, z tym że rada może postanowić utworzenie odrębnych komisji dla miasta i gminy.

Art. 22. 1. Prócz zasadniczego podziału terytorialnego, o jakim mowa w art. 13, mogą być dokonywane, na podstawie odrębnych ustaw, terytorialne podziały specjalne, uwzględniające potrzeby określonych działów gospodarki lub administracji państwowej bądź w innych uzasadnionych społecznie i gospodarczo celach.

2. Przy dokonywaniu terytorialnego podziału specjalnego należy dążyć do tego, aby podział ten nie naruszał granic jednostek zasadniczego podziału terytorialnego.

3. Dokonanie terytorialnego podziału specjalnego oraz zmian w tym podziale wymaga:

1) zgody wojewódzkiej rady narodowej — w przypadku podziału na terenie województwa,
2) opinii właściwych wojewódzkich rad narodowych — w przypadku podziału obejmującego obszar więcej niż jednego województwa.

Rozdział 3

Zadania i kompetencje rad narodowych

Art. 23. 1. Do rad narodowych należą wszystkie sprawy dotyczące rozwoju terenu, zaspokajania potrzeb ludności, a także inne sprawy nie zastrzeżone ustawowo na rzecz innych organów.

2. Rady narodowe wykonują zadania samodzielnie, na podstawie niniejszej ustawy i innych ustaw, zgodnie z uchwalonymi przez siebie planami społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi oraz budżetami terenowymi.

3. Radom narodowym służy wyłączność kompetencji w ramach ich ustawowej właściwości. Zmiana zakresu kompetencji następuje w formie ustawy.

Art. 24. 1. Rady narodowe stopnia podstawowego są właściwe we wszystkich sprawach należących do kompetencji rad narodowych, które nie zostały w drodze ustawowej zastrzeżone dla wojewódzkich rad narodowych.

2. W razie wątpliwości, czy dla danej sprawy właściwa jest wojewódzka rada narodowa, czy też rada narodowa stopnia podstawowego, domniemywa się właściwość rady narodowej stopnia podstawowego.

Art. 25. 1. W miastach powyżej 300 tys. mieszkańców, podzielonych na dzielnice, miejskie rady narodowe są właściwe w sprawach:

1) stanowienia w sprawach podatków, opłat i świadczeń,
2) planowania przestrzennego w zakresie określonym w przepisach szczególnych,
3) stanowienia prawa miejscowego w sprawach innych niż określone w pkt 1 i 2,
4) przedsiębiorstw i innych jednostek organizacyjnych mających znaczenie ogólnomiejskie.

2. Ustalenia właściwości dzielnicowych i miejskich rad narodowych w sprawach innych niż wymienione w ust. 1, należących do kompetencji rad narodowych stopnia podstawowego, dokonują wojewódzkie rady narodowe.

3. Uchwały wojewódzkich rad narodowych w sprawach, o których mowa w ust. 2, podlegają zatwierdzeniu przez Radę Państwa.

Art. 26. 1. W województwach stołecznym warszawskim, krakowskim i łódzkim dzielnicowe rady narodowe są właściwe w sprawach należących do kompetencji rad narodowych stopnia podstawowego z wyjątkiem spraw, o których mowa w art. 25 ust. 1.

2. Sprawy, o których mowa w art. 25 ust. 1, należą do właściwości Rady Narodowej Miasta Stołecznego Warszawy, Rady Narodowej Miasta Krakowa, Rady Narodowej Miasta Łodzi.

Art. 27. 1. Do właściwości wojewódzkich rad narodowych należą sprawy:

1) określone w ustawach, w szczególności w zakresie obronności kraju, ochrony środowiska, ochrony przeciwpożarowej i zwalczania oraz zapobiegania klęskom żywiołowym,
2) zastrzeżone do ich kompetencji w ustawach lub uchwałach Sejmu, dotyczące społeczno-gospodarczego

i przestrzennego rozwoju terenu oraz zaspokajania potrzeb ludności,

3) o znaczeniu i zasięgu wojewódzkim związane z funkcjonowaniem:
   a) jednostek zaopatrzenia rolnictwa w środki produkcji rolnej, wykonawstwa i remontu maszyn i urządzeń rolniczych oraz obsługi weterynaryjnej,
   b) przedsiębiorstw produkcji rolniczej i rybackiej oraz obsługi rolnictwa, zwłaszcza elektryfikacji i robót melioracyjnych,
   c) wyspecjalizowanych przedsiębiorstw gospodarki komunalnej, przedsiębiorstw budownictwa ogólnego, komunalnego i rolniczego, budowy i utrzymania dróg, produkcji materiałów budowlanych i transportu oraz jednostek zaopatrzenia budownictwa i biur projektowych,
   d) produkcyjnych przedsiębiorstw terenowych oraz przedsiębiorstw i zakładów drobnej wytwórczości, handlu, usług i gastronomii,
   e) placówek szkolnictwa ponadpodstawowego oraz instytucji wychowawczych i opiekuńczych o charakterze specjalistycznym,
   f) szpitali, zakładów pomocy społecznej oraz jednostek transportu sanitarnego,
   g) instytucji i placówek upowszechniania kultury, twórczości, usług kulturalnych oraz ochrony i rewaloryzacji zabytków,
   h) obiektów sportowych i wypoczynkowych oraz przedsiębiorstw i instytucji turystycznych.

2. Sprawy utrzymania obiektów należących do placówek i instytucji, o których mowa w ust. 1 pkt 3 lit. e)—h), należą do właściwości rad narodowych stopnia podstawowego. Nie dotyczy to obiektów, których wykaz ustala Rada Ministrów w porozumieniu z Radą Państwa.

Art. 28. 1. Wojewódzkie rady narodowe mogą przekazywać niektóre sprawy należące do ich właściwości radom narodowym stopnia podstawowego, jeżeli sprawy te nie są zastrzeżone ustawami do władczej kompetencji wojewódzkich rad narodowych.

2. Przekazywanie spraw, o których mowa w ust. 1, następuje za zgodą lub na wniosek rady narodowej, która ma je podjąć, pod warunkiem zapewnienia środków niezbędnych do ich realizacji.

Art. 29. Rady narodowe zapewniają utrzymanie na danym terenie ładu i porządku publicznego oraz sprawują w tym zakresie kontrolę nad pracą Milicji Obywatelskiej i działalnością Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej.

Art. 30. 1. Radom narodowym, w drodze ustaw lub uchwał Sejmu, jak też aktów wydanych na podstawie i w celu wykonania ustaw, można przekazywać zadania określone w tych ustawach lub uchwałach.

2. Zadania, o których mowa w ust. 1, powinny być wykonywane w zakresie i trybie określonych w akcie przekazującym, stosownie do przepisów prawa, jak również ustaleń planów społeczno-gospodarczych i przestrzennych oraz budżetów terenowych.

3. Zadania, o których mowa w ust. 1, powinny być finansowane z przekazywanych radom dotacji celowych, a dla ich wykonania należy zapewnić radom narodowym odpowiednie środki działania.

Art. 31. 1. Rady narodowe mogą wykonywać swoje zadania we współdziałaniu z innymi, zwłaszcza sąsiednimi, radami narodowymi. W tym celu rady narodowe mogą uchwalać wspólne programy przedsięwzięć społecznych, gospodarczych i kulturalnych oraz przestrzennego zagospodarowania określonego terenu bądź zaspokajania potrzeb ludności.

2. Dla realizacji przedsięwzięć, o których mowa w ust. 1, rady narodowe mogą w szczególności:

1) zawierać porozumienia,
2) gromadzić środki finansowe i rzeczowe dla wykonania zawartych porozumień,
3) organizować czyny i prace społeczne,
4) ustalać zasady wspólnego korzystania z obiektów i urządzeń,
5) podejmować uchwały w sprawie tworzenia wspólnych przedsiębiorstw i zakładów.

Rozdział 4

Planowanie i gospodarka finansowa

Art. 32. 1. Rady narodowe samodzielnie planują społeczno-gospodarczy i przestrzenny rozwój na swoim terenie oraz zaspokajanie potrzeb ludności na zasadach ustalonych w niniejszej ustawie, w ustawie o planowaniu społeczno-gospodarczym, ustawie o planowaniu przestrzennym, Prawie budżetowym i innych ustawach.

2. Rady narodowe mogą uchwalać programy specjalne dla poszczególnych jednostek podziału terytorialnego lub ich grup (regionów).

Art. 33. 1. Podstawą kompleksowego planowania terytorialnego jest pięcioletni plan społeczno-gospodarczy powiązany z pięcioletnim planem finansowania zadań, uwzględniający ogólne kierunki rozwoju wyznaczone w planach perspektywicznych.

2. Integralną część pięcioletnich planów społeczno-gospodarczych stanowią ustalenia dotyczące gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska.

3. Plan roczny ma charakter wykonawczy w stosunku do planu pięcioletniego.

Art. 34. 1. Rada narodowa rozpatruje wariantowe założenia do planów wieloletnich i dokonuje wyboru wariantu.

2. Wybrany wariant założeń stanowi podstawę sporządzenia projektu planu.

Art. 35. Wariantowe założenia oraz projekty planów, o których mowa w art. 33, sporządzają terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej, zgodnie z wytycznymi rady narodowej, uwzględniając założenia polityki społecznej i gospodarczej określone w planach centralnych.

Art. 36. 1. Rada narodowa uchwala terytorialne plany społeczno-gospodarcze i pięcioletnie plany finansowania zadań oraz kontroluje i ocenia ich realizację. Konieczne zmiany w uchwalonych planach wymagają odrębnej uchwały.

2. Rada narodowa rozpatruje i zatwierdza sprawozdania terenowych organów administracji państwowej o właściwości ogólnej z wykonania planów.

3. Uchwały wojewódzkich rad narodowych o terytorialnych planach społeczno-gospodarczych podlegają ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Art. 37. Komisje rady narodowej zapoznają się z wariantowymi założeniami do planów i projektami planów oraz kontrolują i oceniają realizację planów, przedkładając radzie narodowej swoje oceny, opinie i wnioski.

Art. 38. 1. Rady narodowe uchwalają plany zagospodarowania przestrzennego zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu przestrzennym.

2. Założenia i projekty planów zagospodarowania przestrzennego terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej udostępniają do publicznego wglądu i popularyzują ich treść, a następnie przedkładają radom narodowym do uchwalenia wraz z uwagami obywateli oraz opiniami organizacji samorządowych, społecznych, spółdzielczych i zawodowych, jak również specjalistów.

Art. 39. Ustalenia właściwych planów zagospodarowania przestrzennego, po ich uchwaleniu przez rady narodowe, są wiążące dla organów administracji państwowej przy wydawaniu decyzji administracyjnych i podejmowaniu innych czynności dotyczących przeznaczenia, użytkowania i wykorzystania terenów.

Art. 40. Zadania rad narodowych są finansowane z terenowych budżetów i funduszów celowych.

Art. 41. 1. Rada narodowa jest samodzielna finansowo i odpowiedzialna za finansowanie zadań w ramach budżetu i terenowych funduszów celowych.

2. Podstawą samodzielności finansowej rady narodowej są jej dochody tworzące środki budżetu terenowego i terenowych funduszów celowych.

3. Rada narodowa rozporządza środkami budżetu i terenowych funduszów celowych, określając ich przeznaczenie i sposób wykorzystania.

4. Rada narodowa może zaciągać kredyt bankowy na realizację zadań. Zasady udzielania i spłaty kredytów określają odrębne przepisy.

5. Uprawnienia określone w ust. 3 rozciągają się również na wygospodarowane oszczędności i nadwyżki z lat ubiegłych.

6. Samodzielność rady narodowej w rozporządzaniu środkami budżetu i terenowych funduszów celowych jest ograniczona ich dochodami oraz przepisami ustaw.

Art. 42. 1. Budżetami terenowymi są budżety rad narodowych stopnia podstawowego i budżety wojewódzkich rad narodowych.

2. Rada narodowa uchwala budżet na okres roku kalendarzowego.

Art. 43. 1. Uchwalone przez radę narodową wydatki budżetu nie mogą przekraczać jego dochodów.

2. Dochodami budżetu terenowego są dochody własne, dotacje celowe i dotacje ogólne.

Art. 44. 1. Dochodami własnymi budżetów terenowych są dochody z tytułu:

1) podatków i innych tytułów określonych w przepisach szczególnych od przedsiębiorstw państwowych, dla których organem założycielskim jest terenowy organ administracji państwowej,
2) podatków od spółdzielni, z wyjątkiem spółdzielni rozliczających się w myśl ustawy — Prawo budżetowe z budżetem centralnym,
3) podatku od płac, w wysokości 85% wpływów z tego podatku,
4) podatku od nieruchomości od jednostek organizacyjnych gospodarki uspołecznionej,
5) podatków obrotowego i dochodowego od osób fizycznych i osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej,
6) podatku wyrównawczego,
7) podatku rolnego i innych podatków i opłat od nieruchomości rolnych,
8) podatków i opłat pobieranych na podstawie przepisów o podatkach i opłatach terenowych,
9) podatku od spadków i darowizn,
10) opłaty skarbowej,
11) innych podatków i opłat oraz innych przychodów określonych w ustawie — Prawo budżetowe i przepisach szczególnych, uznanych przez te przepisy za dochody budżetów terenowych.

2. Dochodami własnymi budżetów terenowych są ponadto inne ustawowo określone podatki i wpłaty od jednostek gospodarki uspołecznionej, nie wymienione w ust. 1.

3. Dochodami własnymi budżetów terenowych są również:

1) udziały w dochodach budżetu centralnego, ustalane na okresy pięcioletnie w stosunku procentowym do wartości sprzedaży detalicznej towarów i usług przez jednostki gospodarki uspołecznionej,
2) wpływy od jednostek organizacyjnych gospodarki uspołecznionej z tytułu udziału w inwestycjach wspólnych albo towarzyszących w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej,
3) udziały w wysokości od 5% do 10% wpływów z tytułu podatku dochodowego od przedsiębiorstw państwowych, dla których organem założycielskim jest naczelny lub centralny organ administracji państwowej, ustalane na okresy pięcioletnie z podziałem na poszczególne lata.

4. Ustawa — Prawo budżetowe określa, które z dochodów wymienionych w ust. 1—3 stanowią dochody budżetów rad narodowych stopnia podstawowego, a które budżetów wojewódzkich rad narodowych.

5. Wojewódzkie rady narodowe mogą ustalać udziały budżetów rad narodowych stopnia podstawowego w dochodach własnych budżetu wojewódzkiego, a w gospodarczo uzasadnionych przypadkach — również udziały budżetu wojewódzkiego w dochodach własnych budżetów rad narodowych stopnia podstawowego.

Art. 45. 1. Radom narodowym mogą być przyznane dotacje celowe na finansowanie określonych zadań społecznych i gospodarczych.

2. Dotacje celowe mogą być wykorzystane tylko na cele, na jakie zostały przyznane.

Art. 46. 1. Rady narodowe korzystają z dotacji ogólnych, które uzupełniają dochody ich budżetów.

2. Ustawa — Prawo budżetowe ustala zasady określania wysokości dotacji ogólnych na okresy realizacji kolejnych planów pięcioletnich.

Art. 47. Udziały i dotacje, o których mowa w art. 44 ust. 3 i 5 i art. 46, ustalane są na podstawie zobiektywizowanych kryteriów określonych stosownie do ustawy — Prawo budżetowe.

Art. 48. 1. Terenowe fundusze celowe są tworzone na podstawie odrębnych ustaw lub na podstawie niniejszej ustawy.

2. Dla finansowania programów i zadań o charakterze szczególnym rady narodowe mogą tworzyć terenowe fundusze celowe, określając źródła dochodów i ich przeznaczenie.

3. W celu gromadzenia środków na rzecz terenowego funduszu celowego oraz kontroli wydatków rady narodowe mogą powoływać komitety społeczne.

4. Jednostki gospodarki uspołecznionej prowadzące działalność na danym terenie mogą przeznaczać na terenowe fundusze celowe, o których mowa w ust. 2, część zysku pozostającego do ich dyspozycji.

Art. 49. Wspólne przedsięwzięcia, o których mowa w art. 31, są finansowane ze środków wydzielonych z budżetów terenowych i przekazywanych do dyspozycji wykonawcy przedsięwzięcia, którym jest — jeżeli w zawartym porozumieniu nie postanowiono inaczej — terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej właściwy dla miejsca ich realizacji.

Art. 50. 1. Rada narodowa rozpatruje projekty oraz uchwala budżet i plany terenowych funduszów celowych.

2. Projekty budżetu i planów terenowych funduszów celowych przedkłada terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej.

3. Projekty, o których mowa w ust. 2, rozpatrują komisje rady narodowej; ich opinie i wnioski przedstawia radzie narodowej komisja właściwa do spraw budżetu.

4. Uchwały budżetowe wojewódzkich rad narodowych podlegają ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Art. 51. 1. Rada narodowa kontroluje wykonywanie budżetu i planów terenowych funduszów celowych oraz dokonuje w nich koniecznych zmian.

2. Rada narodowa może upoważnić terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej do dysponowania rezerwą budżetową oraz do dokonywania zmian w budżecie, z wyjątkiem przeniesień kredytów między działami i rozdziałami.

3. Rada narodowa na sesjach i przez komisje dokonuje okresowych ocen realizacji budżetu i planów terenowych funduszów celowych.

4. Rada narodowa zatwierdza coroczne sprawozdania z wykonania budżetu i planów terenowych funduszów celowych.

Rozdział 5

Gospodarka terenowa

Art. 52. W celu zapewnienia wszechstronnego rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego oraz zaspokajania potrzeb ludności przez kojarzenie potrzeb lokalnych określonych w planach terytorialnych z interesem ogólnospołecznym rady narodowe:

1) jako terenowe organy władzy państwowej wpływają na działalność wszystkich podmiotów gospodarujących na obszarze swej właściwości w sposób określony w niniejszej ustawie i innych ustawach,
2) jako organy samorządu terytorialnego prowadzą samodzielnie działalność gospodarczą, dysponują mieniem komunalnym wydzielonym na podstawie ustaw oraz stanowią samodzielny podmiot gospodarczy uczestniczący w obrocie cywilnoprawnym na zasadach określonych dla osób prawnych.

Art. 53. Sprawując funkcję, o której mowa w art. 52 pkt 1, rady narodowe mogą:

1) nakładać na podmioty gospodarcze, a w szczególności na jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązek opracowywania 5-letnich i perspektywicznych planów rozwoju,
2) żądać sporządzenia i przedłożenia programów działania w zakresie:
   a) ochrony środowiska,
   b) wykorzystania surowców wtórnych i miejscowych,
   c) oszczędności w gospodarowaniu wodą, energią, surowcami i materiałami,
   d) działalności socjalno-bytowej i społeczno-kulturalnej,
   e) zakładowego budownictwa mieszkaniowego,
3) żądać przedłożenia innych programów, których obowiązek sporządzenia wynika z innych ustaw.

Art. 54. 1. O zamiarze dokonania zasadniczej zmiany w działalności lub zamiarze likwidacji przedsiębiorstwa, zakładu, filii lub oddziału jednostki gospodarki uspołecznionej jednostka ta obowiązana jest zawiadomić właściwą miejscowo wojewódzką radę narodową. Obowiązek ten nie dotyczy przedsiębiorstwa państwowego, dla którego organem założycielskim jest terenowy organ administracji państwowej.

2. Wojewódzka rada narodowa, po porozumieniu z radą narodową stopnia podstawowego, na której obszarze położona jest jednostka, o której mowa w ust. 1, w terminie nie przekraczającym 3 miesięcy od daty otrzymania zawiadomienia może uchwalić sprzeciw.

Art. 55. 1. Sprzeciw może być uchwalony, gdy powodem zmiany lub likwidacji jednostki jest nierentowność jej działalności, a utrzymanie tej działalności jest niezbędne dla zaspokojenia potrzeb miejscowych.

2. Warunkiem uchwalenia sprzeciwu, o którym mowa w ust. 1, jest przyjęcie przez wojewódzką radę narodową obowiązku dotowania nierentownej działalności do granic jej opłacalności — z budżetu rady narodowej.

3. W przypadku uchwalenia sprzeciwu jednostka, o której mowa w art. 54 ust. 1, obowiązana jest kontynuować działalność w okresie jej dotowania, na warun-

kach i w czasie określonych w umowie zawartej pomiędzy organem wykonawczym i zarządzającym rady a jednostką.

Art. 56. W przypadku zamierzonej likwidacji jednostki, o której mowa w art. 54 ust. 1, z powodu innego niż nierentowność, wojewódzkiej radzie narodowej przysługuje prawo pierwszeństwa w nabyciu mienia tej jednostki na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 57. 1. W przypadkach lokalizacji nowo utworzonego przedsiębiorstwa, zakładu, filii lub oddziału jednostki gospodarki uspołecznionej, a także jego rozbudowy, zasadniczej zmiany technologii lub rozmiarów działalności, jeżeli miałoby to wpłynąć na pogorszenie stanu środowiska, warunków życia bądź zaspokojenia potrzeb miejscowej ludności, rada narodowa lub z jej upoważnienia prezydium określa obowiązek udziału tej jednostki w rozbudowie infrastruktury techniczno-ekonomicznej i społecznej na danym terenie.

2. Udział jednostki, o której mowa w ust. 1, ustala się szczegółowo w umowie zawieranej między organem wykonawczym i zarządzającym rady narodowej a tą jednostką.

3. Przedmiotem umowy powinny być w szczególności zobowiązania jednostki z tytułu przekazania do budżetu rady narodowej odpowiednich środków, budowy lub rozbudowy określonych obiektów lub urządzeń technicznych albo budowy odpowiednich urządzeń lub obiektów przeznaczonych na potrzeby załogi.

Art. 58. Sprawując funkcję, o której mowa w art. 52 pkt 2, rady narodowe mogą:

1) powoływać przedsiębiorstwa i inne jednostki organizacyjne,
2) inicjować i podejmować wspólnie z innymi podmiotami gospodarczymi przedsięwzięcia służące realizacji zadań związanych ze społecznym i gospodarczym rozwojem terenu oraz zaspokajaniem potrzeb ludności.

Art. 59. 1. Na podstawie uchwał rad narodowych w sprawach, o których mowa w art. 58 pkt 1, organy wykonawcze i zarządzające tych rad tworzą, jako organy założycielskie, przedsiębiorstwa państwowe, zwane dalej „przedsiębiorstwami terenowymi".

2. Na podstawie wspólnej uchwały lub jednobrzmiących uchwał zainteresowanych rad narodowych mogą być tworzone wspólne przedsiębiorstwa terenowe. Organem założycielskim jest organ wykonawczy i zarządzający wskazany w tych uchwałach.

Art. 60. 1. Przedsiębiorstwa terenowe tworzone są na zasadach i w trybie określonych w ustawie o przedsiębiorstwach państwowych.

2. Przedsiębiorstwem terenowym może być przedsiębiorstwo państwowe, utworzone w innym trybie niż przewidziany w art. 59, jeżeli na podstawie ustawy lub przepisów wydanych z jej upoważnienia zostanie podporządkowane radzie narodowej (radom narodowym).

3. Przedsiębiorstwo terenowe może być przedsiębiorstwem działającym na zasadach ogólnych albo przedsiębiorstwem użyteczności publicznej.

4. Statut terenowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej podlega zatwierdzeniu przez organ założycielski, po zasięgnięciu opinii właściwej komisji rady narodowej.

Art. 61. 1. Przedsiębiorstwo terenowe prowadzi samodzielnie działalność gospodarczą na podstawie własnych planów. Kierunki rozwoju przedsiębiorstw terenowych określają wieloletnie i roczne terytorialne plany społeczno-gospodarcze.

2. Zgodność planu przedsiębiorstwa terenowego z zadaniami planu społeczno-gospodarczego zapewnia się w drodze stosowania środków ekonomicznych oraz w drodze porozumienia dyrektora przedsiębiorstwa z organem założycielskim po zasięgnięciu opinii rady pracowniczej. Do przedsiębiorstw użyteczności publicznej odnosi się również obowiązek uzyskania opinii właściwej komisji rady narodowej.

Art. 62. Rada Ministrów w porozumieniu z Radą Państwa określa tryb przekazywania radom narodowym stopnia podstawowego przedsiębiorstw terenowych oraz zakładów i innych jednostek państwowych podporządkowanych wojewódzkim radom narodowym.

Art. 63. 1. W celu podejmowania z innymi podmiotami gospodarczymi wspólnych przedsięwzięć rady narodowe mogą w szczególności:

1) zawierać z nimi umowy zlecenia lub umowy o wykonanie określonych zadań,
2) wnosić udziały do spółek i spółdzielni,
3) podejmować inne formy działalności gospodarczej, przewidziane w ustawach.

2. Upoważniony do czynności związanych z realizacją przedsięwzięć, o których mowa w ust. 1, jest organ wykonawczy i zarządzający rady narodowej lub ustanowiony przez niego pełnomocnik.

Rozdział 6

Prawo miejscowe

Art. 64. 1. Rady narodowe wydają przepisy prawne powszechnie obowiązujące na terenie poszczególnych jednostek zasadniczego podziału terytorialnego (prawo miejscowe).

2. W przypadkach określonych w art. 65 ust. 2 i 3 przepisy prawa miejscowego wydają także terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej.

Art. 65. 1. Rady narodowe podejmują uchwały ustanawiające przepisy prawa miejscowego obowiązujące na terenie ich właściwości lub jego części, na podstawie upoważnień udzielonych im:

1) w ustawach szczególnych,
2) w art. 67 ust. 1 niniejszej ustawy.

2. W ustawach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, mogą być udzielane upoważnienia dla terenowych organów administracji państwowej o właściwości ogólnej do wydawania zarządzeń ustanawiających przepisy prawa miejscowego obowiązujące na terenie ich właściwości lub jego części, jeżeli przedmiotem regulacji przez te przepisy mają być sprawy szczegółowe, które ze swej istoty wymagają częstych zmian w sposobie ich unormowania, oraz o charakterze techniczno-organizacyjnym.

3. Terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej mogą też wydawać zarządzenia zawie-

rające przepisy prawa miejscowego w sprawach oraz w przypadkach, zakresie i na zasadach określonych w art. 67 ust. 2—4.

Art. 66. 1. Przepisy prawa miejscowego mogą być przez rady narodowe i terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej wydawane w granicach udzielonych tym organom upoważnień i z powołaniem się na takie upoważnienia.

2. Projekty aktów zawierających przepisy prawa miejscowego podlegają zaopiniowaniu przez właściwą komisję rad narodowych. Przy ich opracowywaniu wykorzystuje się inicjatywę i uwzględnia wnioski i postulaty obywateli oraz zainteresowanych środowisk i organizacji społecznych, a projekty dotyczące spraw o podstawowym znaczeniu, przed ich ustanowieniem, poddaje się konsultacji społecznej.

3. Rady narodowe ustalają szczegółowy tryb i zasady postępowania w sprawach opracowywania, opiniowania i konsultowania projektów aktów prawnych ustanawiających przepisy prawa miejscowego oraz ich uchwalania przez rady narodowe i wydawania przez terenowe organy administracji państwowej.

Art. 67. 1. W przypadkach i zakresie nie unormowanych w przepisach szczególnych rady narodowe, jeżeli jest to niezbędne dla ochrony życia lub zdrowia obywateli bądź dla ochrony mienia albo zapewnienia bezpieczeństwa, ładu, spokoju i porządku publicznego — mogą podejmować uchwały ustanawiające w tym zakresie oraz w tych granicach przepisy porządkowe, zawierające zakazy lub nakazy określonego w nich zachowania się (działania lub zaniechania).

2. W okresach między sesjami rad narodowych, w przypadkach nie cierpiących zwłoki, przepisy porządkowe, o których mowa w ust. 1, mogą ustanawiać terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej.

3. W uchwałach lub zarządzeniach ustanawiających przepisy porządkowe ustala się okres obowiązywania tych przepisów.

4. Zarządzenia zawierające przepisy, o których mowa w ust. 2, podlegają zatwierdzeniu na najbliższej sesji przez właściwą radę narodową. Rada narodowa zatwierdzając zarządzenie może wprowadzić do niego określone zmiany. W razie odmowy zatwierdzenia zarządzenia, rada narodowa określa termin, z jakim traci ono moc.

Art. 68. 1. Uchwały rad narodowych oraz zarządzenia terenowych organów administracji państwowej ustanawiające przepisy porządkowe mogą przewidywać za naruszenie tych przepisów kary grzywny.

2. Naruszenie przepisów, o których mowa w ust. 1, stanowi wykroczenie. W sprawach tych wykroczeń orzekają kolegia do spraw wykroczeń w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art. 69. 1. Uchwałę rady narodowej stopnia podstawowego ustanawiającą przepisy prawa miejscowego przesyła się niezwłocznie po jej podjęciu wojewódzkiej radzie narodowej, a uchwałę wojewódzkiej rady narodowej — Radzie Państwa.

2. Zarządzenia terenowych organów administracji państwowej zawierające przepisy porządkowe przesyła się niezwłocznie po ich ustanowieniu prezydium rady narodowej właściwej dla organu, który wydał zarządzenie, z wnioskiem o zatwierdzenie przez radę narodową.

3. Zarządzenia terenowych organów administracji państwowej ustanawiające przepisy powszechnie obowiązujące inne niż wymienione w ust. 2 przesyła się niezwłocznie po ich wydaniu do wiadomości prezydium rady narodowej właściwej dla organu, który wydał zarządzenie, oraz terenowemu organowi administracji państwowej o właściwości ogólnej wyższego stopnia, a zarządzenia wojewody — Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 70. 1. Przepisy prawa miejscowego, z wyjątkiem zarządzeń ustanawiających przepisy porządkowe, wchodzą w życie po upływie czternastu dni od dnia ich ogłoszenia, jeżeli nie ustalają innego terminu wejścia w życie albo jeżeli co innego nie wynika z przepisów szczególnych.

2. Przepisy, o których mowa w ust. 1, ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym; dzień wydania dziennika jest dniem prawnego ich ogłoszenia.

3. Rady narodowe stopnia podstawowego i terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego mogą postanawiać, iż podjęte przez nie akty zawierające przepisy prawa miejscowego podane zostaną do wiadomości publicznej przez rozplakatowanie obwieszczeń. Przepisy takie wchodzą w życie po upływie 7 dni od daty obwieszczenia, jeżeli nie ustalają innego terminu wejścia w życie albo jeżeli co innego nie wynika z przepisów szczególnych.

4. Zarządzenia terenowych organów administracji państwowej ustanawiające przepisy porządkowe wchodzą w życie z dniem określonym w takim zarządzeniu, nie wcześniej jednak niż z dniem ich ogłoszenia; zarządzenia te ogłasza się w drodze obwieszczeń (plakatów) oraz w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie. Dzień takiego opublikowania zarządzenia jest dniem ich prawnego ogłoszenia. Mogą być one podane także do wiadomości w prasie lokalnej oraz lokalnych audycjach radiowych i telewizyjnych.

5. Przepisy, o których mowa w ust. 3 i 4, podaje się do wiadomości w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Art. 71. 1. Wojewódzkie dzienniki urzędowe wydają wojewodowie.

2. W dziennikach, o których mowa w ust. 1, ogłasza się przepisy prawa miejscowego, uchwały rad narodowych odmawiające zatwierdzenia zarządzenia porządkowego oraz inne akty rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej o właściwości ogólnej, jeżeli o ogłoszeniu aktu postanowi organ wydający dany akt. W dziennikach tych publikuje się także inne akty prawne, jeżeli tak stanowią przepisy szczególne.

3. Zasady i tryb wydawania oraz rozpowszechniania dzienników, o których mowa w ust. 1, określa Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa.

Art. 72. Terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej prowadzą zbiory wojewódzkich dzienników urzędowych oraz aktów ogólnych rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej nie publikowanych w tych dziennikach i udostępniają je do wglądu zainteresowanym obywatelom, jednostkom organizacyjnym i organizacjom.

Art. 73. Organy administracji państwowej o terenowym zakresie działania, nie powiązane z systemem rad narodowych, w razie wydawania na podstawie upoważnień zawartych w ustawach szczególnych przepisów prawnych powszechnie obowiązujących na terenie właściwości rady narodowej, wydają te przepisy po zasięgnięciu opinii prezydium właściwej rady narodowej.

Rozdział 7

Prawa i obowiązki radnego

Art. 74. 1. Radny reprezentuje w radzie narodowej swych wyborców. Zobowiązany jest działać na rzecz rozwoju swej gminy, dzielnicy, miasta lub województwa oraz zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej. Kieruje się w swej działalności zaleceniami wyborców, harmonizując je z całokształtem interesów danego terenu oraz racjami ogólnopaństwowymi. Radny w sprawach, które rozpatruje rada narodowa, zajmuje stanowisko samodzielnie, zgodnie z własną oceną rangi i hierarchii spraw.

2. Radny odpowiada przed wyborcami za wykonywanie swych obowiązków.

3. Przypadki i tryb wygaśnięcia mandatu przed upływem kadencji, w tym także w drodze odwołania radnego przez wyborców, określa odrębna ustawa.

Art. 75. 1. Radny składa na pierwszej po wyborach sesji rady narodowej następujące ślubowanie:

„Ślubuję uroczyście jako radny pracować dla dobra Narodu Polskiego i jego jedności, stać na straży konstytucyjnego ustroju i praw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, działać zgodnie z interesami socjalistycznego państwa, przyczyniać się do umacniania więzi władzy państwowej z ludem pracującym, godnie i rzetelnie reprezentować moich wyborców, troszczyć się o ich sprawy, nie szczędzić sił dla wykonania zadań rady narodowej".

2. Radny nieobecny na pierwszej sesji rady narodowej składa ślubowanie na najbliższej sesji, w której uczestniczy.

3. Złożenie przez radnego ślubowania jest warunkiem nabycia praw radnego.

Art. 76. 1. Radny ma prawo i obowiązek systematycznego i czynnego uczestniczenia w pracach rady narodowej oraz jej organów. W szczególności radny obowiązany jest przyczyniać się do kształtowania treści podejmowanych rozstrzygnięć przez wyrażanie ocen przedkładanych projektów, inicjowanie uchwał rady narodowej oraz zgłaszanie innych wniosków.

2. Radny obowiązany jest brać udział w działaniach kontrolnych rady narodowej.

3. Radny jest odpowiedzialny przed radą narodową za udział w jej pracach i wywiązywanie się z obowiązków, jakie nakłada na niego złożone ślubowanie oraz regulamin rady narodowej.

Art. 77. 1. Radny utrzymuje stałą więź z mieszkańcami oraz organizacjami społecznymi i samorządowymi, zwłaszcza zaś samorządem mieszkańców, czerpie ze swoich kontaktów z mieszkańcami inspirację do pracy w radzie narodowej oraz zasięga ich opinii w sprawach, jakie rada narodowa ma rozpatrywać.

2. Radny obowiązany jest odbywać spotkania z wyborcami dla informowania ich o pracy rady i swoim udziale w tych pracach, jak również dla uzyskania opinii wyborców w sprawach mających stanowić przedmiot obrad rady narodowej.

3. Radny obowiązany jest przedstawiać wyborcom cele i kierunki polityki państwa oraz cele i kierunki działania rady narodowej, której jest radnym, i pozyskiwać ich udział i poparcie dla realizacji tych celów i kierunków.

4. Postulaty wyborców, poparte przez większość uczestników spotkania, powinny być przez radnego przedstawione radzie narodowej lub jej organom celem ustalenia ich społecznej zasadności i możliwości ich realizacji.

5. Radny powinien w określonym wcześniej i podanym do publicznej wiadomości miejscu i czasie przyjmować w swoim okręgu wyborczym wnioski, uwagi i skargi mieszkańców.

Art. 78. Radny wojewódzkiej rady narodowej ma prawo uczestniczyć w sesjach rad narodowych stopnia podstawowego na terenie województwa, a radny rady narodowej stopnia podstawowego — w zebraniach samorządu mieszkańców na terenie gminy, miasta lub dzielnicy.

Art. 79. 1. Radny ma prawo zgłaszania interpelacji do terenowego organu administracji państwowej o właściwości ogólnej, dotyczących spraw lub problemów związanych z realizacją zadań rady narodowej i jej organów.

2. Interpelacja może być zgłoszona pisemnie lub ustnie, podczas sesji rady narodowej lub między sesjami.

3. Adresat interpelacji obowiązany jest udzielić radnemu odpowiedzi na interpelację nie później niż w ciągu czternastu dni od dnia otrzymania interpelacji.

4. Radny, który zgłosił interpelację, może wnieść o rozpatrzenie odpowiedzi na nią przez radę narodową na sesji. Rada narodowa po rozpatrzeniu odpowiedzi może podjąć uchwałę wyrażającą jej stanowisko w sprawach będących przedmiotem interpelacji.

Art. 80. 1. W sprawach wynikłych w toku wykonywania mandatu radny ma prawo zgłaszać wnioski do rady narodowej i jej organów, a także innych instytucji i przedsiębiorstw na danym terenie.

2. Adresat wniosku jest obowiązany udzielić radnemu odpowiedzi nie później niż w ciągu czternastu dni od dnia otrzymania wniosku. W przypadku gdy adresat nie podziela wniosku, udzielona radnemu odpowiedź powinna zawierać uzasadnienie.

3. Radny, w razie braku odpowiedzi na zgłoszony wniosek lub otrzymania odpowiedzi, z którą się nie zgadza, ma prawo zwrócić się o interwencję do prezydium rady narodowej.

Art. 81. Kierownicy organów państwowych, instytucji i przedsiębiorstw działających na danym terenie obowiązani są przyjmować radnych w sprawach związanych z wykonywaniem mandatu poza kolejnością przyjęć interesantów, udzielać informacji oraz umożliwiać im wgląd w sprawy, którymi się interesują.

Art. 82. 1. Radny korzysta z ochrony prawnej przewidzianej w przepisach dla funkcjonariuszy publicznych.

2. Szczególnej ochronie prawnej podlega stosunek pracy radnego, nawiązany w trybie umowy o pracę, powołania, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę.

3. Rozwiązanie z radnym stosunku pracy, o którym mowa w ust. 2, wymaga uprzedniej zgody prezydium rady narodowej, której radny jest członkiem. Prezydium rady narodowej odmówi zgody na rozwiązanie stosunku pracy z radnym, jeżeli podstawą rozwiązania tego stosunku są zdarzenia związane z wykonywaniem przez radnego mandatu.

4. Rozwiązanie z radnym stosunku pracy bez uprzedniej zgody prezydium rady narodowej jest z mocy prawa nieważne.

5. W okresie prowadzenia postępowania określonego w ust. 3 następuje zawieszenie biegu terminu ustalonego do rozwiązania stosunku pracy, określonego w Kodeksie pracy bądź w innych przepisach.

6. Szczególnej ochronie prawnej, określonej w ust. 2—5, podlega również stosunek pracy byłego radnego w okresie roku po upływie kadencji rady narodowej, której był członkiem.

Art. 83. 1. Radny za udział w posiedzeniach rady narodowej, jej prezydium i komisji otrzymuje dietę z budżetu rady narodowej, na zasadach i w wysokości określonych przez Radę Państwa.

2. Kierownik zakładu pracy obowiązany jest zwolnić radnego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu wzięcia udziału w sesji rady narodowej, posiedzeniu prezydium lub komisji rady albo w innych pracach organizowanych przez prezydium rady. Za czas zwolnienia radny zachowuje prawo do wynagrodzenia i wszystkich świadczeń z zakładu pracy jak za czas przepracowany.

3. Radnemu w związku z wykonywaniem mandatu przysługuje:

1) zwrot kosztów podróży i diety na zasadach obowiązujących pracowników urzędów państwowych,
2) prawo do korzystania bezpłatnie z przejazdów środkami masowej komunikacji miejskiej oraz autobusami Państwowej Komunikacji Samochodowej i spółdzielni komunikacyjnych na obszarze działania rady narodowej, której jest radnym, a w mieście podzielonym na dzielnice — na obszarze miasta.

4. Przepisy ust. 1 i 2 oraz ust. 3 pkt 1 stosuje się odpowiednio do nie będących radnymi członków stałych komisji rady narodowej.

5. Przepisy ust. 2 oraz ust. 3 pkt 1 stosuje się odpowiednio do członków komisji i zespołów, o których mowa w art. 112 ust. 3, oraz członków innych powoływanych przez radę narodową organów opiniodawczych, doradczych i konsultacyjnych.

Rozdział 8

Sesje rady narodowej

Art. 84. 1. Rada narodowa obraduje na sesjach.

2. Na sesjach rada narodowa rozpatruje i rozstrzyga, w drodze uchwał, sprawy należące do jej właściwości.

3. Rada narodowa może upoważnić prezydium do formułowania i przedstawiania w jej imieniu opinii, zgłaszania wniosków i zajmowania stanowiska w sprawach wymagających porozumienia lub uzgodnienia z radą narodową. Upoważnienie nie może obejmować władczych rozstrzygnięć objętych kompetencją rady narodowej. O podjętych w powyższym trybie postanowieniach prezydium informuje radę narodową na najbliższej sesji.

4. Rada narodowa stopnia podstawowego może powierzyć organom samorządu mieszkańców rozpatrywanie (rozstrzyganie) określonych spraw pozostających w zakresie jej kompetencji.

Art. 85. 1. Pierwszą sesję rady po wyborach zwołuje prezydium rady poprzedniej kadencji, nie później niż w terminie 2 tygodni po dniu wyborów, powierzając otwarcie sesji jednemu z najstarszych wiekiem radnych.

2. Na pierwszej sesji rada narodowa wybiera ze swego grona przewodniczącego rady narodowej, ustala liczbę zastępców przewodniczącego i dokonuje ich wyboru. Ustala także liczbę i rodzaj stałych komisji rady narodowej oraz dokonuje wyboru przewodniczących tych komisji.

3. Wyboru na stanowiska wymienione w ust. 2 dokonuje się w głosowaniu tajnym, bezwzględną większością głosów, przy obecności co najmniej połowy liczby radnych rady narodowej. W przypadku nieuzyskania przez żadnego z kandydatów wymaganej większości, głosowanie należy powtórzyć. Powtórne głosowanie należy ograniczyć do dwóch kandydatów.

4. Przewodniczący rady narodowej, zastępcy przewodniczącego oraz przewodniczący stałych komisji rady narodowej tworzą prezydium rady narodowej.

5. W trybie określonym w ust. 3 rada narodowa może dokonywać w toku kadencji zmian na stanowiskach wymienionych w tym przepisie.

Art. 86. 1. Rada narodowa uchwala ramowy program działania na okres kadencji, uwzględniając w nim wszystkie ważniejsze dziedziny swojej działalności oraz roczny plan pracy, w którym ustala wstępnie terminy i główne tematy sesji.

2. Roczny plan pracy rady powinien przewidywać liczbę sesji niezbędną do wykonania podstawowych zadań i obowiązków rady narodowej. Sesja dla uchwalenia rocznego planu społeczno-gospodarczego i budżetu powinna być przeprowadzona do końca stycznia roku, którego dotyczy plan i budżet, a sesja dla rozpatrzenia sprawozdań z wykonania rocznego planu społeczno-gospodarczego i budżetu za rok poprzedni — do końca maja roku następnego.

Art. 87. 1. Sesje rady zwołuje jej prezydium, ustalając miejsce, dzień i godzinę otwarcia sesji.

2. Prezydium rady zwołując sesję ustala projekt porządku obrad na podstawie:

1) rocznego planu pracy rady,
2) propozycji przedłożonych przez komisje rady i terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej,

a także może włączyć inne sprawy, jeżeli wymagają one rozstrzygnięcia na sesji.

3. Prezydium rady może włączyć do projektu porządku obrad sesji sprawę zgłoszoną przez organizację, o której mowa w art. 6 ust. 1, jeżeli sprawa taka należy do właściwości rady narodowej.

Art. 88. Prezydium rady obowiązane jest zwołać sesję nadzwyczajną na pisemny wniosek co najmniej 1/4 ogólnej liczby radnych, wskazujący proponowany przedmiot obrad, w terminie nie dłuższym niż czternaście dni od dnia zgłoszenia wniosku.

Art. 89. 1. O zwołaniu sesji rady powiadamia się radnych co najmniej na 7 dni przed wyznaczonym terminem, dostarczając jednocześnie projekty uchwał z niezbędnymi materiałami informacyjnymi i wyjaśniającymi; projekty terytorialnych planów społeczno-gospodarczych i budżetów wraz z ich uzasadnieniem i innymi niezbędnymi materiałami powinny być dostarczone radnym na 14 dni przed terminem sesji.

2. W razie niedotrzymania terminów, o których mowa w ust. 1, rada narodowa może podjąć decyzję o odroczeniu sesji.

Art. 90. 1. Obrady sesji są jawne; termin sesji, jej miejsce i przedmiot obrad podaje się do wiadomości publicznej.

2. Prezydium rady stwarza warunki umożliwiające publiczności przysłuchiwanie się obradom.

3. Rada narodowa, na wniosek prezydium rady lub przynajmniej 1/4 liczby radnych obecnych na sesji, ze względu na ważny interes społeczny może postanowić, że odbycie sesji lub obradowanie nad poszczególnymi punktami jej porządku dziennego odbędzie się przy drzwiach zamkniętych, bez udziału publiczności.

4. W sprawach, które na podstawie odrębnych przepisów stanowią tajemnicę państwową lub służbową, sesje rady odbywają się przy drzwiach zamkniętych.

Art. 91. 1. Sesję otwiera i przewodniczy na niej przewodniczący rady narodowej. Przewodniczący zapewnia porządek i bezpieczeństwo obradowania na sesji, stosując w tym celu środki przewidziane w regulaminie rady narodowej.

2. Rada narodowa, uchwalając porządek obrad, może dokonywać w nim zmian i uzupełnień, a na wniosek prezydium lub radnych przerwać obrady, ustalając nowy termin ich podjęcia.

3. Rada narodowa może obradować i podejmować uchwały przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby radnych.

4. Uchwały rady narodowej zapadają zwykłą większością głosów, w głosowaniu jawnym, chyba że przepisy ustawy lub regulamin rady narodowej przewidują inny tryb podejmowania uchwał w określonych sprawach.

5. Rada narodowa może postanowić o przeprowadzeniu tajnego głosowania.

6. Sesję zamyka przewodniczący rady po wyczerpaniu porządku obrad lub w razie podjęcia przez radę uchwały o przerwaniu obrad.

Art. 92. 1. Na sesjach wojewódzkich rad narodowych, a w uzasadnionych przypadkach także rad narodowych stopnia podstawowego, dyrektor delegatury Najwyższej Izby Kontroli, prokurator wojewódzki, okręgowy inspektor pracy oraz wojewódzki inspektor sanitarny przedstawiają, na wniosek lub za zgodą prezydium wojewódzkiej rady narodowej, wyniki kontroli dotyczących określonych dziedzin gospodarki terenowej, działalności organów administracji terenowej, a także innych jednostek organizacyjnych, których działalność wiąże się z zakresem właściwości rady narodowej.

2. Na sesjach rad narodowych, na wniosek ich prezydiów, kierownicy terenowych jednostek kontroli zawodowej przedstawiają wyniki kontroli.

Art. 93. 1. Z inicjatywą podjęcia uchwały rady mogą wystąpić: prezydium rady, jej komisja, co najmniej pięciu radnych oraz terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej.

2. Projekty uchwał rady narodowej wymagają przed ich rozpatrzeniem zaopiniowania przez właściwą komisję rady narodowej.

Art. 94. 1. Rada narodowa kontroluje podległe sobie organy i podporządkowane jednostki organizacyjne oraz może — w drodze uchwały — udzielać im wytycznych do pracy.

2. Rada narodowa określa sprawy, w których terenowe organy administracji państwowej i podległe im jednostki organizacyjne przed podjęciem rozstrzygnięcia obowiązane są zasięgać opinii komisji rady narodowej.

Art. 95. Uchwały rady narodowej podpisuje jej przewodniczący.

Art. 96. Rada narodowa uchwala swój regulamin, w którym określa tryb działania rady, a zwłaszcza szczegółowy tryb obradowania na sesji i podejmowania uchwał.

Art. 97. 1. Rady narodowe mogą odbywać wspólne sesje i podejmować wspólne uchwały.

2. Wspólna sesja może prawomocnie obradować, jeżeli uczestniczy w niej co najmniej połowa ogólnej liczby radnych z każdej rady.

3. Wspólna uchwała zapada zwykłą większością głosów radnych oddzielnie z każdej rady.

4. Do wspólnych sesji rad stosuje się odpowiednie przepisy dotyczące sesji rad.

Rozdział 9

Prezydium rady narodowej

Art. 98. 1. Prezydium jest organem inicjującym i organizującym pracę rady narodowej oraz wykonuje inne zadania określone w niniejszej ustawie, a także w innych ustawach.

2. Prezydium nadzoruje realizację zadań rady narodowej przez jej organy i podporządkowane radzie narodowej jednostki organizacyjne.

3. Prezydium działa i podejmuje postanowienia kolegialnie.

4. Prezydium przedstawia radzie narodowej informację o działaniach podjętych miedzy jej sesjami. Rada narodowa może uchylać lub zmieniać postanowienia podjęte przez prezydium.

5. Prezydium wykonuje swoje uprawnienia i obowiązki do chwili wyboru przez radę narodową następnej kadencji nowego prezydium.

Art. 99. 1. Prezydium, organizując sesje rady narodowej, ustala zadania dla właściwych organów i jednostek organizacyjnych zobowiązanych do przygotowania materiałów na sesję oraz projektów uchwał rady narodowej w poszczególnych sprawach.

2. Prezydium przedkłada materiały i projekty uchwał pod obrady rady narodowej, przedstawiając w miarę potrzeby swoją opinię w sprawach tych materiałów i projektów.

Art. 100. 1. Prezydium przygotowuje i wnosi pod obrady rady narodowej projekty:

1) regulaminu rady narodowej,
2) ramowego programu działania rady narodowej na okres kadencji,
3) rocznego planu pracy rady narodowej.

2. Projekty, o których mowa w ust. 1, powinny być zaopiniowane przez komisje rady narodowej.

Art. 101. 1. Prezydium koordynuje działalność komisji, a także z własnej inicjatywy lub na wniosek komisji rozpatruje sprawy wykorzystywania opinii i wniosków komisji przez organy i jednostki organizacyjne, do których takie wnioski i opinie są kierowane.

2. W razie stwierdzenia istotnych uchybień i zaniedbań w sprawach, o których mowa w ust. 1, prezydium zobowiązuje właściwe jednostki organizacyjne do ich usunięcia.

Art. 102. Prezydium organizuje systematyczną kontrolę właściwego i terminowego wykonywania uchwał rady narodowej oraz zaleca usuwanie braków i niedociągnięć w ich realizacji.

Art. 103. 1. Prezydium okresowo rozpatruje i ocenia prawidłowość i terminowość realizacji:

1) interpelacji i wniosków radnych,
2) uchwał i opinii organów samorządu mieszkańców.

2. Prezydium wysłuchuje informacji terenowych organów administracji państwowej i podległych im jednostek organizacyjnych o załatwieniu skarg i wniosków.

3. W razie stwierdzenia istotnych uchybień i zaniedbań w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, prezydium zobowiązuje właściwe jednostki organizacyjne do ich usunięcia.

Art. 104. 1. Prezydium stosownie do potrzeb realizacji swych kompetencji określonych niniejszą ustawą, jak również w sprawach nagłych dotyczących realizacji zadań rady narodowej, może udzielać terenowemu organowi administracji państwowej wytycznych w formie postanowień.

2. Terenowy organ administracji państwowej może odwołać się od postanowień prezydium, określonych w ust. 1, do rady narodowej.

Art. 105. 1. Prezydium udziela pomocy organizacjom, o których mowa w art. 6 ust. 1, w realizacji ich zadań statutowych.

2. W razie stwierdzenia naruszenia uprawnień tych organizacji wynikających z przepisów prawa, prezydium zwraca się do instytucji winnej naruszenia o natychmiastowe przywrócenie stanu zgodnego z prawem, a w razie potrzeby powiadamia o tym jednostkę nadrzędną oraz właściwy organ Prokuratury Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

3. W razie stwierdzenia naruszenia prawa przez organizację, o której mowa w ust. 1, prezydium podejmuje działania zmierzające do przywrócenia stanu zgodnego z prawem.

Art. 106. 1. Prezydium wojewódzkiej rady narodowej:

1) może występować do delegatury Najwyższej Izby Kontroli o przeprowadzenie kontroli wykonywania zadań ujętych w planach i budżecie, uchwalanych przez wojewódzką radę narodową,
2) rozpatruje wyniki kontroli przeprowadzonych przez delegaturę Najwyższej Izby Kontroli w poszczególnych dziedzinach gospodarki terenowej oraz pracy terenowych organów administracji państwowej,
3) rozpatruje wyniki kontroli prowadzonych w poszczególnych dziedzinach gospodarki terenowej i pracy terenowych organów administracji państwowej przez organy prokuratury, jak też przez organy kontroli finansowej oraz inne organy kontroli zawodowej i społecznej.

2. Prezydium rady narodowej stopnia podstawowego rozpatruje wyniki kontroli dotyczące spraw należących do właściwości tej rady, przekazane mu przez organy Najwyższej Izby Kontroli i inne organy kontroli zawodowej i społecznej.

3. Wyniki kontroli, o których mowa w ust. 1 i 2, prezydium przekazuje do wykorzystania przez właściwe komisje rady narodowej, a gdy uzna to za celowe — przedkłada radzie narodowej wraz ze swoimi opiniami i wnioskami.

Art. 107. Prezydium zapewnia radnym pomoc i ochronę prawną oraz podejmuje działania, zmierzając do zapewnienia efektywnej realizacji przez nich praw i obowiązków wynikających ze sprawowanego mandatu.

Art. 108. 1. Przewodniczący rady narodowej kieruje pracami prezydium, zwołuje posiedzenia prezydium, przewodniczy tym posiedzeniom oraz podpisuje postanowienia prezydium.

2. Na posiedzenia prezydium zaprasza się przewodniczących niestałych komisji rady narodowej i powołanych przez radę zespołów kontrolnych, jeżeli porządek dzienny przewiduje rozpatrzenie spraw stanowiących przedmiot zainteresowania tych komisji lub zespołów.

3. Przewodniczący rady narodowej reprezentuje radę na zewnątrz. Prezydium może upoważnić przewodniczącego rady narodowej do podejmowania określonych czynności w imieniu prezydium.

4. Zastępcy przewodniczącego rady narodowej udzielają przewodniczącemu pomocy w wypełnianiu jego obowiązków. W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez przewodniczącego rady narodowej, zastępuje go jeden z jego zastępców.

Art. 109. 1. W razie potrzeby przewodniczący rady narodowej może być urlopowany w swoim zakładzie pracy na czas pełnienia tej funkcji.

2. Zasady urlopowania przewodniczących rad narodowych oraz ich wynagradzania, a także wysokość diet i sposób ich przyznawania określa Rada Państwa.

Art. 110. 1. Obsługę rady narodowej, jej prezydium i komisji oraz radnych zapewnia urząd terenowego organu administracji państwowej, a w szczególności wchodzące w jego skład biuro rady narodowej.

2. W urzędach gmin oraz w urzędach miejskich miast liczących poniżej 10 tys. mieszkańców zamiast biura rady narodowej tworzy się stanowisko pracy do obsługi rady narodowej, jej prezydium i komisji oraz radnych.

3. Organizację wewnętrzną biura oraz liczbę etatów dla biur i stanowisk pracy określa Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa, w ramach przepisów ustalających zasady organizacji i funkcjonowania urzędów terenowych organów administracji państwowej, o których mowa w art. 139 ust. 5 pkt 2.

Art. 111. 1. Dyrektora biura wojewódzkiej rady narodowej, kierownika biura miejskiej (dzielnicowej) rady narodowej oraz pracowników zajmujących stanowiska określone w art. 110 ust. 2 mianuje i zwalnia wojewoda (prezydent miasta, naczelnik) za zgodą przewodniczącego właściwej rady narodowej.

2. Przewodniczący rady narodowej kieruje pracą dyrektora (kierownika) biura (stanowiska pracy) rady narodowej.

Rozdział 10

Komisje rady narodowej

Art. 112. 1. Rada narodowa powołuje na okres kadencji komisje stałe dla poszczególnych dziedzin należących do jej właściwości.

2. Do komisji stałych rada narodowa może powoływać także osoby spoza rady, w liczbie nie przekraczającej połowy ogólnej liczby członków danej komisji.

3. Rada narodowa może w razie potrzeby powoływać komisje niestałe do spraw o charakterze doraźnym, a także zespoły kontrolne do zbadania określonych spraw. Do składu tych komisji i zespołów ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 113. 1. Rada narodowa powołuje komisje w szczególności dla następujących dziedzin swojej działalności: rozwoju społeczno-gospodarczego, przestrzennego i gospodarki finansowej, rolnictwa i gospodarki żywnościowej, drobnej wytwórczości, usług i rzemiosła, zaopatrzenia ludności i ochrony konsumenta, gospodarki wodnej i ochrony środowiska, gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, oświaty, zdrowia, spraw socjalnych, kultury oraz prawa i porządku publicznego.

2. Rada narodowa może zdecydować o objęciu zakresem działania komisji jednej lub więcej dziedzin wymienionych w ust. 1.

Art. 114. Rada narodowa powołuje komisję do spraw samorządu, której zadaniem jest udzielanie radzie narodowej wszechstronnej pomocy w wykonywaniu jej zadań wynikających z art. 6, a w szczególności wstępne opracowywanie wniosków i inicjatyw rady kierowanych do wymienionych w tym artykule organizacji samorządowych, jak też ich wniosków i inicjatyw adresowanych do rady.

Art. 115. 1. Komisje w zakresie swojej właściwości:

1) współdziałają z organizacjami wymienionymi w art. 6 ust. 1 w zakresie ich zadań statutowych oraz korzystają z ich pomocy i inicjatyw,
2) współdziałają z organami samorządu mieszkańców,
3) korzystają z informacji przedstawianych przez organy kontroli państwowej, zawodowej i społecznej oraz mogą inspirować podejmowanie przez nie kontroli.

2. Komisje rad narodowych stopnia podstawowego z inicjatywy odpowiednich komisji wojewódzkich rad narodowych powinny współdziałać w przeprowadzaniu kontroli na swoim terenie, rozpatrywaniu ich wyników oraz ustalaniu środków działania.

3. Komisje mogą korzystać z pomocy specjalistów, zasięgać opinii placówek naukowych i stowarzyszeń regionalnych.

Art. 116. Komisje w zakresie swojej właściwości:

1) kontrolują działalność terenowych organów administracji państwowej oraz innych jednostek organizacyjnych, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji, jak również rozpatrują ich sprawozdania lub informacje,
2) rozpatrują wnioski i postulaty zgłaszane na spotkaniach z posłami i radnymi,
3) rozpatrują i oceniają postulaty, projekty i inicjatywy organizacji społecznych i poszczególnych obywateli oraz w razie potrzeby opracowują odpowiednie wnioski,
4) badają i opracowują sprawy zlecone im przez radę narodową lub przekazane przez prezydium rady, wyrażając w ich przedmiocie swoją opinię, a także opiniują sprawy przedstawione przez terenowe organy administracji państwowej,
5) rozpatrują z własnej inicjatywy zagadnienia istotne dla społeczno-gospodarczego i przestrzennego rozwoju terenu, kształtowania i społecznego wykorzystania środowiska naturalnego oraz zaspokajania potrzeb społecznych,
6) kontrolują realizację uchwał rady narodowej,
7) przedstawiają sprawy do rozpatrzenia przez radę narodową lub jej prezydium.

Art. 117. Organy i jednostki organizacyjne, powołane na mocy odrębnych ustaw, których właściwość miejscowa nie pokrywa się z zasadniczym podziałem terytorialnym, podlegają kontroli komisji wojewódzkich rad narodowych.

Art. 118. Dla realizacji zadań określonych w art. 116 i 117 komisja może powoływać podkomisje i zespoły.

Art. 119. 1. Kierownik jednostki kontrolowanej obowiązany jest zapewnić komisjom dostęp do wszelkich informacji i materiałów odnoszących się do przedmiotu kontroli.

2. Udostępnianie informacji i materiałów objętych tajemnicą państwową i służbową odbywa się na zasadach określonych w przepisach o tajemnicy państwowej i służbowej.

Art. 120. 1. Komisja kieruje wnioski i opinie bezpośrednio do adresatów, powiadamiając o tym prezydium rady.

2. Adresaci obowiązani są ustosunkować się do wniosków lub opinii najpóźniej w ciągu czternastu dni od ich otrzymania, a w razie zajęcia odmiennego stanowiska przedstawić je wraz z uzasadnieniem.

3. Komisja, której wniosek lub opinia nie zostały uwzględnione przez adresata, może wnieść sprawę do prezydium rady narodowej celem rozpatrzenia w trybie art. 101.

Art 121. Komisje podlegają w całej swej działalności radzie narodowej, realizują jej wytyczne, przestrzegają uchwalonego regulaminu oraz na jej żądanie przedstawiają plany pracy i sprawozdania ze swojej działalności.

Rozdział 11

Organy wykonawcze i zarządzające rad narodowych

Art. 122. 1. Terenowe organy administracji państwowej są organami wykonawczymi i zarządzającymi rad narodowych i działają w ramach ich właściwości terytorialnej.

2. Do właściwości terenowych organów administracji państwowej należy prowadzenie działalności wykonawczo-zarządzającej, organizatorskiej i administracyjnej służącej realizacji zadań rad narodowych, zgodnie z ustawami oraz uchwałami rad narodowych. Kompetencje te w dalszym ciągu nazywane będą kompetencjami zdecentralizowanymi.

3. Do właściwości terenowych organów administracji państwowej należy rozpatrywanie spraw indywidualnych z zakresu administracji państwowej.

4. Do właściwości terenowych organów administracji państwowej należy również realizacja prawnie powierzonych im kompetencji wyłączonych ustawowo z zakresu władczej właściwości rad narodowych.

5. Terenowe organy administracji państwowej są organami o właściwości ogólnej bądź organami o właściwości szczególnej.

Art. 123. 1. Terenowymi organami administracji państwowej o właściwości ogólnej są:

1) w województwach, z wyjątkiem wymienionych w pkt 2 — wojewodowie,
2) w województwach: stołecznym warszawskim, krakowskim i łódzkim — prezydenci miast: stołecznego Warszawy, Krakowa i Łodzi,
3) w jednostkach terytorialnych stopnia podstawowego, z wyjątkiem miast liczących powyżej 50.000 mieszkańców oraz będących siedzibą wojewódzkiej rady narodowej — naczelnicy miast lub gmin, a w miastach podzielonych na dzielnice — naczelnicy dzielnic,
4) w miastach określonych w pkt 3 — prezydenci miast.

2. Organy wymienione w ust. 1 pkt 1 i 2 są terenowymi organami administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia wojewódzkiego, a organy wymienione w ust. 1 pkt 3 i 4 — terenowymi organami administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego.

3. Minister właściwy do spraw administracji może ustalić inne miasta niż określone w ust. 1 pkt 4, w których terenowym organem administracji państwowej o właściwości ogólnej będzie prezydent miasta.

4. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) wojewodach — rozumie się przez to również prezydentów miast, o których mowa w ust. 1 pkt 2,
2) wicewojewodach — rozumie się przez to również wiceprezydentów miast, o których mowa w ust. 1 pkt 2.

Art. 124. 1. Wojewoda jest przedstawicielem rządu na terenie swojej właściwości.

2. Jako przedstawiciel rządu na terenie województwa wojewoda:

1) koordynuje pracę wszystkich organów administracji państwowej działających w województwie, w zakresie zaspokajania potrzeb ludności oraz rozwoju społeczno-gospodarczego terenu,
2) organizuje kontrolę wykonywania na terenie województwa zadań administracji państwowej wynikających z ustaw oraz rozporządzeń, uchwał i zarządzeń naczelnych organów administracji państwowej,
3) zapewnia współdziałanie jednostek organizacyjnych działających na terenie województwa w zakresie utrzymania ładu i porządku publicznego, a także zapobiegania klęskom żywiołowym oraz usuwania ich skutków,
4) wykonuje zadania doraźne zlecone przez Radę Ministrów, Prezydium Rządu, Prezesa Rady Ministrów i ministra właściwego do spraw administracji,
5) reprezentuje rząd na uroczystościach państwowych i w czasie spotkań oficjalnych na terenie województwa.

Art. 125. 1. Wojewodę wybiera i odwołuje wojewódzka rada narodowa w głosowaniu tajnym.

2. Wojewoda wybierany jest na czas nie określony spośród kandydatów przedstawionych w porozumieniu z prezydium wojewódzkiej rady narodowej przez Prezesa Rady Ministrów.

3. Odwołanie ze stanowiska wojewody następuje na wniosek Prezesa Rady Ministrów przedstawiony w porozumieniu z prezydium wojewódzkiej rady narodowej albo na wniosek prezydium wojewódzkiej rady narodowej przedstawiony w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Art. 126. 1. Prezydenta i naczelnika miasta, naczelnika gminy, naczelnika dzielnicy oraz naczelnika miasta i gminy wybiera i odwołuje właściwa rada narodowa stopnia podstawowego w głosowaniu tajnym.

2. Prezydent i naczelnik wybierany jest na czas nie określony spośród kandydatów przedstawionych przez prezydium rady narodowej stopnia podstawowego w porozumieniu z wojewodą.

3. Odwołanie ze stanowiska prezydenta i naczelnika następuje na wniosek prezydium rady narodowej stopnia podstawowego przedstawiony w porozumieniu z wojewodą lub na wniosek wojewody przedstawiony w porozumieniu z prezydium rady narodowej.

4. W miastach będących jednostkami podziału terytorialnego stopnia podstawowego podzielonych na dzielnice przy wyborze i odwołaniu naczelnika dzielnicy wymagana jest ponadto opinia prezydium miejskiej rady narodowej i prezydenta miasta.

Art. 127. 1. Na podstawie uchwały wojewódzkiej rady narodowej o wyborze, o odwołaniu oraz o nieudzieleniu absolutorium powołania i odwołania wojewody dokonuje Prezes Rady Ministrów.

2. Na podstawie odpowiednich uchwał rad narodowych stopnia podstawowego powołania i odwołania prezydenta i naczelnika miasta, naczelnika gminy, naczelnika dzielnicy oraz naczelnika miasta i gminy dokonuje wojewoda.

Art. 128. W przypadku nie cierpiącym zwłoki Prezes Rady Ministrów może powierzyć pełnienie obowiązków wojewody osobie posiadającej odpowiednie kwalifikacje na okres nie dłuższy niż trzy miesiące; wojewodzie służy takie prawo w stosunku do prezydentów i naczelników, o których mowa w art. 123 ust. 1 pkt 3 i 4.

Art. 129. W przypadkach szczególnie uzasadnionych Prezes Rady Ministrów może nie dłużej niż na okres do najbliższej sesji zawiesić wojewodę w pełnieniu obowiązków, powiadamiając o tym niezwłocznie prezydium wojewódzkiej rady narodowej; wojewodzie służy takie prawo w stosunku do prezydentów i naczelników, o których mowa w art. 123 ust. 1 pkt 3 i 4.

Art. 130. 1. Prezes Rady Ministrów, na wniosek wojewody przedstawiony po uzyskaniu pozytywnej opinii prezydium wojewódzkiej rady narodowej, powołuje wicewojewodów.

2. Odwołania ze stanowisk wicewojewodów dokonuje Prezes Rady Ministrów, z inicjatywy własnej lub na wniosek wojewody, po uzyskaniu opinii prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

Art. 131. 1. Wiceprezydentów oraz zastępców naczelników powołuje, w uzgodnieniu z wojewodą, prezydent miasta lub naczelnik, po uzyskaniu pozytywnej opinii prezydium rady narodowej.

2. Odwołania ze stanowisk, o których mowa w ust. 1, dokonuje w uzgodnieniu z wojewodą organ powołujący na to stanowisko, z inicjatywy własnej lub na wniosek prezydium rady narodowej.

Art. 132. 1. Terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej obowiązany jest realizować wytyczne rady narodowej.

2. Jeżeli otrzymane w trybie ust. 1 wytyczne są sprzeczne z ustaleniami wydanymi przez nadrzędny organ administracji państwowej, terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej powiadamia radę narodową oraz ten organ o zaistniałej sprzeczności, przedstawiając jednocześnie wniosek w sprawie jej usunięcia.

3. W razie nieusunięcia sprzeczności w trybie ust. 2, sprawę rozstrzyga Rada Państwa, po porozumieniu z Radą Ministrów, gdy zaś wytycznych udzieliła rada narodowa stopnia podstawowego, sprawę rozstrzyga wojewódzka rada narodowa w porozumieniu z wojewodą.

Art. 133. 1. Terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej odpowiada za swoją działalność przed radą narodową, a w szczególności za realizację planu społeczno-gospodarczego, budżetu i planu zagospodarowania przestrzennego oraz za wykonywanie innych uchwał rady narodowej ustalających zadania dla tego organu, oraz składa radzie narodowej sprawozdania ze swojej działalności.

2. Rada narodowa, po rozpatrzeniu sprawozdania z wykonania rocznego planu i sprawozdania z wykonania budżetu, podejmuje uchwały w sprawie przyjęcia tych sprawozdań, a następnie w głosowaniu tajnym podejmuje uchwałę w sprawie udzielenia terenowemu organowi administracji państwowej o właściwości ogólnej absolutorium w zakresie realizacji zadań, o których mowa w ust. 1.

3. Nieudzielenie absolutorium jest równoznaczne z odwołaniem terenowego organu administracji państwowej o właściwości ogólnej. Uchwałę o nieudzieleniu absolutorium wojewódzka rada narodowa przesyła Prezesowi Rady Ministrów, a rada narodowa stopnia podstawowego — wojewodzie.

Art. 134. 1. Terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej wykonuje kompetencje administracji państwowej, o których mowa w art. 122 ust. 4, chyba że ustawy lub przepisy wydane na ich podstawie stanowią inaczej.

2. W celu wykonywania niektórych zadań w zakresie zapewnienia ładu i porządku publicznego terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej może utworzyć na podstawie uchwały właściwej rady narodowej miejską służbę porządkową.

Art. 135. 1. Terenowymi organami administracji państwowej o właściwości szczególnej odpowiedniego stopnia są kierownicy wydziałów oraz równorzędnych jednostek organizacyjnych urzędów, określeni w statucie, o którym mowa w art. 139 ust. 2, wykonujący ustalone w ustawach szczególnych kompetencje z zakresu administracji państwowej.

2. W miastach liczących do 50 tys. mieszkańców oraz w gminach prezydent miasta oraz naczelnik wykonują równocześnie kompetencje terenowego organu administracji państwowej o właściwości szczególnej, jeżeli przepisy ustaw szczególnych lub uchwały rady narodowej stopnia podstawowego nie postanowią inaczej.

3. Prezydent miasta lub naczelnik, o którym mowa w ust. 2, może upoważniać pracowników podległego mu urzędu do załatwiania określonych spraw w jego imieniu, w tym również do wydawania decyzji administracyjnych.

4. Terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego może, za zgodą rady narodowej, powierzyć prowadzenie spraw należących do jego właściwości, w tym również wydawanie decyzji administracyjnych z jego upoważnienia, innemu terenowemu organowi administracji państwowej stopnia podstawowego działającemu na terenie tego samego województwa.

5. Wojewódzka rada narodowa po zasięgnięciu opinii właściwych rad narodowych stopnia podstawowego może wyznaczyć jednostkę stopnia podstawowego, w której inspektor oświaty i wychowania wykonuje zadania terenowego organu administracji państwowej o właściwości szczególnej stopnia podstawowego w zakresie nadzoru pedagogicznego dla kilku jednostek podziału terytorialnego stopnia podstawowego.

6. Terenowy organ administracji państwowej o właściwości szczególnej może, za zgodą terenowego organu administracji państwowej o właściwości ogólnej, powierzyć prowadzenie niektórych spraw należących do jego właściwości, w tym również wydawanie z jego upoważnienia decyzji administracyjnych, kierownikom państwowych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podporządkowanych radzie narodowej.

7. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa rodzaje spraw i sposób ich powierzania kierownikom jednostek, o których mowa w ust. 6.

Art. 136. 1. W sprawach indywidualnych, należących do właściwości terenowych organów administracji państwowej, rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnych — decyzje wydają terenowe organy administracji państwowej o właściwości szczególnej, a w przypadkach określonych w art. 135 ust. 2 — organy wymienione w tym przepisie.

2. W postępowaniu administracyjnym organami wyższego stopnia, w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, są:

1) w stosunku do terenowych organów administracji państwowej o właściwości szczególnej stopnia podstawowego oraz organów tego stopnia wymienionych w art. 135 ust. 2 — właściwe rzeczowo terenowe organy administracji państwowej o właściwości szczególnej stopnia wojewódzkiego,
2) w stosunku do terenowych organów administracji państwowej o właściwości szczególnej stopnia wojewódzkiego — właściwe naczelne i centralne organy administracji państwowej.

3. W miastach będących jednostkami podziału terytorialnego stopnia podstawowego podzielonych na dzielnice w postępowaniu administracyjnym organami wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego są:

1) w stosunku do terenowych organów administracji państwowej o właściwości szczególnej w dzielnicach — właściwy rzeczowo terenowy organ administracji państwowej o właściwości szczególnej w mieście,
2) w stosunku do terenowego organu administracji państwowej o właściwości szczególnej w mieście — właściwy rzeczowo terenowy organ administracji państwowej o właściwości szczególnej stopnia wojewódzkiego.

4. Spory o właściwość między terenowymi organami administracji państwowej o właściwości szczególnej tej samej rady narodowej rozstrzyga terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej tej rady.

Art. 137. 1. Terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej powołuje i odwołuje terenowe organy administracji państwowej o właściwości szczególnej, po zasięgnięciu opinii prezydium rady narodowej.

2. Powołanie terenowego organu administracji państwowej o właściwości szczególnej, który wykonuje na mocy ustaw nadzór o charakterze specjalistycznym, wymaga również porozumienia z właściwym organem administracji państwowej wyższego stopnia.

3. Obsadzanie stanowisk kierowników wydziałów nie będących organami administracji państwowej o właściwości szczególnej następuje w drodze mianowania po zasięgnięciu opinii prezydium rady narodowej.

4. Przepisy ust. 3 stosuje się odpowiednio do obsadzania stanowiska dyrektora urzędu wojewódzkiego, w przypadku utworzenia takiego stanowiska, oraz do sekretarza urzędu stopnia podstawowego.

Art. 138. 1. Kierownik wydziału odpowiada przed terenowym organem administracji państwowej o właściwości ogólnej za realizację swoich zadań i kompetencji, organizację i skuteczność pracy wydziału oraz za wykonanie uchwał rady narodowej i zarządzeń terenowego organu administracji państwowej o właściwości ogólnej.

2. Terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej może kierownikom wydziałów oraz równorzędnych jednostek organizacyjnych udzielać wytycznych do wykonywania uchwał rady narodowej, w zakresie zaś organizacji pracy tych jednostek organizacyjnych może także wydawać polecenia służbowe.

3. W zakresie kompetencji określonych w art. 122 ust. 4 kierownik wydziału odpowiada ponadto przed rzeczowo właściwym nadrzędnym organem administracji państwowej.

Art. 139. 1. Terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej wykonują swoje kompetencje przy pomocy urzędów, w skład których wchodzą wydziały i inne jednostki organizacyjne.

2. Organizację urzędu określa statut ustalony przez terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej po zasięgnięciu opinii prezydium rady narodowej.

3. Statut urzędu wojewódzkiego podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Rady Ministrów, a urzędu stopnia podstawowego — przez wojewodę.

4. Statut urzędu zawiera w szczególności wykaz i ogólne zakresy działania wydziałów i równorzędnych jednostek organizacyjnych urzędu oraz wykaz jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej, a także przedsiębiorstw, dla których ten organ pełni funkcję organu założycielskiego. Statut określa również, którzy z kierowników wydziałów i równorzędnych jednostek organizacyjnych są terenowymi organami administracji państwowej o właściwości szczególnej.

5. Rada Minstrów, w drodze rozporządzenia, określa:

1) liczbę wicewojewodów, wiceprezydentów miast oraz zastępców naczelników,
2) zasady organizacji i funkcjonowania urzędów terenowych organów administracji państwowej.

Rozdział 12

Nadzór nad radami narodowymi i ich organami

Art. 140. Celem nadzoru nad radami narodowymi i ich organami jest zapewnienie przestrzegania przez nie przepisów Konstytucji, niniejszej ustawy i innych ustaw oraz realizacji polityki Państwa.

Art. 141. 1. Rada Państwa sprawuje zwierzchni nadzór nad działalnością rad narodowych.

2. Rada Państwa:

1) rozpatruje sprawozdania rad narodowych, ocenia ich działalność oraz udziela im ogólnych wytycznych,
2) wskazuje na sposoby wykonania zadań, dążąc do upowszechnienia dobrych doświadczeń,
3) udziela metodycznej pomocy radom narodowym, zwłaszcza w zakresie społeczno-organizacyjnej działalności rad,
4) kontroluje zgodność działania rad narodowych z ustawami i zawiesza lub uchyla uchwały rad narodowych sprzeczne z prawem lub niezgodne z zasadniczą linią polityki Państwa,
5) rozstrzyga sprawy sporne między wojewódzkimi radami narodowymi,

6) czuwa nad prawidłowością wyboru członków prezydium i powoływania komisji rad narodowych,

7) może zarządzić zwołanie nadzwyczajnej sesji rady narodowej.

Art. 142. 1. Rada Państwa czuwa nad zgodnością innych aktów prawnych z niniejszą ustawą, jak również nad poszanowaniem samodzielności i samorządności rad narodowych przez inne organy państwowe, w szczególności w toku realizowania przez te organy uprawnień kontrolnych, nadzorczych i kierowniczych wobec organów rad narodowych.

2. Stwierdziwszy niezgodność aktu prawnego z przepisami niniejszej ustawy, a zwłaszcza zasadami samodzielności i samorządności rad narodowych, Rada Państwa zwraca się do organu, który wydał akt prawny, o usunięcie niezgodności.

Art. 143. 1. W razie rażącego i powtarzającego się naruszania Konstytucji lub ustaw przez radę narodową, Rada Państwa może radę narodową rozwiązać i zarządzić nowe wybory.

2. Jeżeli rażącego i powtarzającego się naruszenia ustaw dopuszcza się prezydium rady narodowej, Rada Państwa może rozwiązać prezydium rady narodowej, polecając wybór nowego prezydium.

Art. 144. 1. Wojewódzkie rady narodowe sprawują nadzór nad radami narodowymi stopnia podstawowego, stosując odpowiednio art. 141 ust. 2.

2. W miastach będących jednostkami podziału terytorialnego stopnia podstawowego podzielonych na dzielnice nadzór nad dzielnicowymi radami narodowymi sprawują miejskie rady narodowe tych miast w zakresie ustalonym w ust. 1.

Art. 145. 1. Nadzór nad działalnością terenowych organów administracji państwowej w dziedzinach objętych kompetencjami zdecentralizowanymi sprawuje Rada Ministrów bezpośrednio, przez Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw administracji oraz innych ministrów.

2. Rada Ministrów:

1) rozpatruje sprawozdania wojewodów i ocenia ich działalność,

2) określa zasady realizacji zadań, w szczególności przez wykorzystanie ustawowo przewidzianych narzędzi ekonomicznych i środków prawnych.

3. Prezes Rady Ministrów:

1) sprawuje ogólną kontrolę zgodności z prawem działań wojewodów i wydawanych przez nich zarządzeń oraz uchyla zarządzenia niezgodne z ustawami oraz aktami wydanymi w celu ich wykonania,

2) rozstrzyga sprawy sporne między wojewodami a ministrami.

4. Minister właściwy do spraw administracji:

1) zapewnia terenowym organom administracji państwowej pomoc fachową w organizacji ich pracy,

2) sprawuje systematyczną kontrolę działalności terenowych organów administracji państwowej,

3) rozstrzyga sprawy sporne między wojewodami,

4) opracowuje wstępnie sprawy z dziedziny nadzoru należące do kompetencji Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów oraz przedkłada projekty ich rozstrzygnięć,

5) koordynuje nadzór ministrów nad terenowymi organami administracji państwowej o właściwości szczególnej.

5. Ministrowie sprawując nadzór nad terenowymi organami administracji państwowej o właściwości szczególnej:

1) udzielają im w sposób systematyczny fachowej pomocy w realizacji zadań oraz określają techniczne zasady ich wykonywania,

2) kontrolują zgodność z prawem działań tych organów i wydawanych przez nie aktów prawnych oraz uchylają te akty w razie stwierdzenia niezgodności z ustawami oraz aktami wydanymi w celu wykonania ustaw,

3) uchylają, zmieniają lub stwierdzają nieważność decyzji wydawanych przez te organy, stosownie do przepisów o postępowaniu administracyjnym.

Art. 146. 1. Rada Ministrów kieruje realizacją kompetencji określonych w art. 122 ust. 4 terenowych organów administracji państwowej bezpośrednio, przez Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw administracji oraz innych ministrów.

2. Kierownictwo, o jakim mowa w ust. 1, jest sprawowane za pomocą środków wymienionych w art. 145, a ponadto:

1) Rada Ministrów określa zadania terenowych organów administracji państwowej,

2) Prezes Rady Ministrów ustala zasady wykonywania zadań przez wojewodów, wydaje im zarządzenia i polecenia służbowe, sprawuje kontrolę zgodności ich działań z polityką Rządu oraz uchyla zarządzenia sprzeczne z tą polityką,

3) ministrowie wykonują w stosunku do kierowników wydziałów urzędu wojewódzkiego uprawnienia przewidziane w pkt 2.

Art. 147. 1. Wojewodowie i podlegli im kierownicy wydziałów sprawując nadzór i kierownictwo nad terenowymi organami administracji państwowej stopnia podstawowego stosują odpowiednio art. 145 ust. 2—5 oraz art. 146 ust. 2.

2. W miastach będących jednostkami podziału terytorialnego stopnia podstawowego podzielonych na dzielnice nadzór i kierownictwo nad terenowymi organami administracji państwowej w dzielnicach sprawują prezydenci tych miast i podlegli im kierownicy wydziałów w zakresie ustalonym w ust. 1.

Rozdział 13

Samorząd mieszkańców miast i wsi

Art. 148. 1. Samorząd mieszkańców działa w osiedlach miejskich oraz we wsiach (sołectwach).

2. Podziału miasta na osiedla oraz gminy na sołectwa dokonuje rada narodowa stopnia podstawowego, biorąc pod uwagę naturalne uwarunkowania przestrzenne oraz istniejące więzi społeczne, a także opinię mieszkańców.

3. W mniejszych miastach oraz dzielnicach mogą być tworzone zamiast osiedli obwody, z zachowaniem warunków określonych w ust. 2.

4. W większych miastach oraz dzielnicach podzielonych na osiedla samorząd mieszkańców osiedla, za zgodą właściwej rady narodowej stopnia podstawowego, może tworzyć obwody jako jednostki samorządu mieszkańców w obrębie osiedla oraz organizować samorząd mieszkańców w domach.

Art. 149. Właściwa rada narodowa stopnia podstawowego może postanowić, że na obszarze o charakterze wiejskim, lecz położonym na terenie miasta (dzielnicy), organizuje się samorząd mieszkańców według zasad ustalonych dla samorządu mieszkańców wsi lub że na obszarze o charakterze miejskim (zurbanizowanym), lecz położonym na terenie gminy, organizuje się samorząd mieszkańców według zasad ustalonych dla samorządu mieszkańców miast.

Art. 150. Organami samorządu mieszkańców są:

1) ogólne zebranie mieszkańców albo konferencja delegatów — jako organy stanowiące,
2) wybrane na zebraniu mieszkańców albo konferencji delegatów przedstawicielstwa samorządowe, jak również inne specjalistyczne organy samorządowe — jako organy wykonawcze.

Art. 151. 1. Prawo do udziału w zebraniu mają wszyscy mieszkańcy osiedla mieszkaniowego (obwodu, domu) lub sołectwa, posiadający czynne prawo wyborcze do rad narodowych.

2. Organ wykonawczy samorządu jest odpowiedzialny przed ogólnym zebraniem mieszkańców lub konferencją delegatów i może być przez to zebranie lub konferencję odwołany przed upływem kadencji. Odwołać można wszystkich lub poszczególnych członków organu wykonawczego.

3. Działalność w organach samorządu ma charakter społeczny.

4. Wybory organów samorządu mieszkańców odbywają się w terminie sześciu miesięcy od dnia wyborów do rad narodowych.

5. Kadencja organów samorządu mieszkańców upływa z dniem wyboru nowych organów samorządu.

Art. 152. Przewodniczącym organów wykonawczych samorządu, którzy na zaproszenie uczestniczą w sesji rady narodowej lub innych pracach organizowanych przez prezydium rady, przysługują uprawnienia, o których mowa w art. 83 ust. 2 oraz ust. 3 pkt 1.

Art. 153. 1. Do zadań samorządu mieszkańców należy:

1) zapewnianie udziału mieszkańców w rozpatrywaniu spraw socjalno-bytowych, kulturalnych, opieki zdrowotnej, sportu, wypoczynku i innych, związanych z miejscem zamieszkania,
2) kształtowanie socjalistycznych stosunków współżycia,
3) organizowanie samopomocy mieszkańców i wspólnych prac na rzecz miejsca zamieszkania, a zwłaszcza w zakresie opieki nad młodzieżą i jej wychowywaniem, rozwijania opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, upowszechniania kultury, utrzymywania porządku, spokoju i czystości.

2. Samorząd mieszkańców sprawuje kontrolę społeczną nad działalnością jednostek organizacyjnych związanych z warunkami życia w osiedlu lub na wsi.

Art. 154. 1. Samorząd mieszkańców w zakresie swoich zadań:

1) w ramach ustaleń planu społeczno-gospodarczego miasta (dzielnicy) i gminy podejmuje uchwały w sprawach utrzymywania, konserwacji i remontu obiektów mieszkalnych, osiedlowych (wiejskich) urządzeń socjalnych, kulturalnych i sportowych oraz w innych sprawach przekazanych mu do rozstrzygnięcia przez radę narodową stopnia podstawowego,
2) opiniuje pozostałe sprawy należące do zakresu działania samorządu mieszkańców, a zwłaszcza sprawy dotyczące rozwoju i funkcjonowania sieci handlowej i usługowej, komunikacji, osiedlowych (wiejskich) placówek opieki zdrowotnej i oświatowo-wychowawczych, wykorzystywania funduszów przeznaczonych na opiekę społeczną,
3) przedstawia właściwym jednostkom organizacyjnym lub ich jednostkom nadrzędnym wnioski z wyników kontroli społecznej,
4) może uczestniczyć w postępowaniu administracyjnym na zasadach ustalonych dla organizacji społecznych przez Kodeks postępowania administracyjnego,
5) organizuje i prowadzi działalność społeczną na rzecz zaspokajania wspólnych potrzeb mieszkańców.

2. Samorząd mieszkańców opiniuje projekty planu społeczno-gospodarczego miasta (dzielnicy) i gminy, projekty zagospodarowania przestrzennego oraz inne projekty uchwał rad narodowych w części dotyczącej osiedla mieszkaniowego (sołectwa).

3. Samorząd mieszkańców w celu integracji społecznego działania w osiedlu mieszkaniowym miasta i w sołectwie w gminie współdziała z organizacjami społecznymi zainteresowanymi problematyką miejsca zamieszkania oraz z występującymi na jego terenie różnymi formami samorządu, a zwłaszcza samorządem załóg przedsiębiorstw, samorządem spółdzielczym i samorządem społeczno-zawodowym.

Art. 155. 1. Terenowe organy administracji państwowej i podporządkowane im jednostki organizacyjne obowiązane są uwzględniać i realizować uchwały i opinie samorządu mieszkańców, o których mowa w art. 154 ust. 1 pkt 1 i 2, udzielając odpowiedzi w ciągu czternastu dni, a w razie zajęcia odmiennego stanowiska, przedstawić je wraz z uzasadnieniem.

2. Jeżeli terenowe organy administracji państwowej uznają uchwały i opinie samorządu mieszkańców za wykraczające poza zakres przekazanych mu kompetencji, sprzeczne z prawem lub naruszające istotne interesy społeczne, powinny wstrzymać się z ich realizacją, zawiadamiając bezzwłocznie prezydium rady narodowej.

Art. 156. 1. Samorząd mieszkańców może wnieść sprzeciw do prezydium właściwej rady narodowej na postępowanie sprzeczne z art. 155 ust. 1, gdy narusza ono istotne interesy mieszkańców.

2. Prezydium rady narodowej po zbadaniu sprzeciwu, o którym mowa w ust. 1, podejmuje interwencję wobec organu lub jednostki, która wydała kwestionowane rozstrzygnięcie. W razie nieuwzględnienia sprzeciwu, wydaje postanowienie o wstrzymaniu realizacji tego rozstrzygnięcia i wnosi sprawę pod obrady sesji rady, której uchwała ostatecznie rozstrzyga sprawę.

Art. 157. 1. Fundusze samorządu mieszkańców składają się z:

1) wydzielonych przez rady narodowe środków finansowych,
2) dobrowolnych wpłat zakładów, organizacji i mieszkańców oraz środków uzyskiwanych z organizowanych przez samorząd przedsięwzięć.

2. Na fundusze samorządu mieszkańców miast mogą składać się, oprócz wymienionych w ust. 1, środki z ustalonej przez właściwy organ administracji państwowej na wniosek samorządu mieszkańców części opłat czynszowych. Fundusze te samorząd mieszkańców powinien wykorzystywać na cele wynikające ze statutu, a w szczególności na działalność społeczno-wychowawczą i socjalną.

3. Plan finansowo-rzeczowy samorządu mieszkańców zatwierdza ogólne zebranie lub konferencja delegatów.

Art. 158. 1. Szczegółowe zasady działania samorządu mieszkańców określa statut.

2. Statut samorządu uchwala ogólne zebranie mieszkańców lub konferencja delegatów. Wchodzi on w życie po zatwierdzeniu przez właściwą radę narodową stopnia podstawowego.

3. Statut powinien określać w szczególności:

1) nazwę i teren działania samorządu mieszkańców,
2) zadania określone w art. 153 i sposób ich realizacji,
3) strukturę organizacyjną,
4) zasady i tryb zwoływania zebrania mieszkańców i konferencji delegatów oraz warunki ważności podejmowania uchwał,
5) organy wykonawcze samorządu i zakres ich zadań,
6) sposób gospodarowania środkami finansowymi w ramach planu finansowo-rzeczowego samorządu,
7) zasady uzupełniania składu organów samorządu w toku kadencji,
8) zasady składania przez organy samorządu sprawozdań przed mieszkańcami.

Art. 159. 1. Nadzór nad działalnością samorządu mieszkańców sprawuje właściwa rada narodowa stopnia podstawowego oraz w jej imieniu prezydium.

2. Prezydium rady narodowej może zawiesić wykonanie uchwały zebrania mieszkańców lub organu wykonawczego samorządu mieszkańców, jeśli uchwała ta jest sprzeczna z prawem. Uchylić uchwałę może rada narodowa na sesji.

3. Prezydium rady narodowej może zawiesić w czynnościach członków organu wykonawczego samorządu mieszkańców do czasu rozpatrzenia sprawy przez zebranie mieszkańców lub konferencję delegatów.

4. Rada narodowa dokonuje oceny pracy samorządu mieszkańców oraz organizuje wymianę doświadczeń w tym zakresie.

Art. 160. Warunki lokalowe działania samorządu mieszkańców oraz obsługę finansową i techniczno-kancelaryjną zapewniają właściwe terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej.

Samorząd mieszkańców wsi

Art. 161. 1. Organami samorządu mieszkańców wsi są:

1) zebranie wiejskie,
2) rada sołecka,
3) sołtys.

2. Zebranie wiejskie może powołać także inne specjalistyczne organy samorządowe i powierzyć im określone zadania.

Art. 162. Zebranie wiejskie zwoływane jest z inicjatywy:

1) co najmniej 1/5 obywateli uprawnionych do udziału w zebraniu,
2) rady sołeckiej,
3) sołtysa,
4) prezydium gminnej rady narodowej.

Art. 163. 1. Zebranie wiejskie:

1) wybiera radę sołecką i sołtysa, a także powołuje inne specjalistyczne organy samorządowe; radzie sołeckiej przewodniczy sołtys, chyba że zebranie wiejskie wybierze odrębnie przewodniczącego rady sołeckiej,
2) podejmuje uchwały w sprawach:
   a) określonych w art. 154 ust. 1 pkt 1,
   b) planu zagospodarowania terenu wsi,
   c) utrzymania porządku na terenie wsi,
   d) dróg wiejskich,
   e) przeznaczania środków będących w jego dyspozycji,
   f) czynów społecznych,
3) występuje do gminnej rady narodowej z wnioskami o rozpatrzenie spraw, których załatwienie wykracza poza możliwości zebrania wiejskiego,
4) dokonuje rocznej oceny działalności rady sołeckiej i innych organów samorządowych,
5) wykonuje zadania określone w art. 154 ust. 1 pkt 2—5 oraz ust. 2.

2. Zebranie wiejskie opiniuje także sprawy dotyczące przeznaczenia lokali użytkowych i lokalizacji zakładów, których działalność może być uciążliwa dla otoczenia.

3. Zebranie wiejskie na czas określony może upoważnić radę sołecką do podejmowania w określonych sprawach uchwał w jego imieniu oraz do formułowania opinii i wniosków w sprawach określonych w ust. 1 pkt 5, jak również do pełnienia roli stałego komitetu czynów społecznych.

Art. 164. Rada sołecka:

1) zwołuje zebrania wiejskie, ustala projekt porządku obrad i przygotowuje projekty uchwał,
2) występuje wobec zebrania wiejskiego z inicjatywami dotyczącymi udziału mieszkańców w rozwiązywaniu problemów sołectwa i realizacji przypadających mu zadań,
3) współdziała z właściwymi organami innych samorządów występujących w sołectwie oraz organizacji społecznych dla zapewnienia realizacji zadań samorządu mieszkańców oraz społeczno-gospodarczego rozwoju wsi,
4) organizuje wykonanie uchwał zebrania wiejskiego oraz kontroluje ich realizację.

Art. 165. Przewodniczący rady sołeckiej:

1) reprezentuje na zewnątrz samorząd mieszkańców wsi, zwłaszcza wobec gminnej rady narodowej i jej organów,
2) przewodniczy zebraniu wiejskiemu,
3) jeżeli nie jest radnym gminnej rady narodowej, uczestniczy w jej sesjach z głosem doradczym.

Art. 166. 1. Sołtys wykonuje powierzone mu przepisami prawa zadania z zakresu administracji państwowej.

2. Rada Ministrów, w porozumieniu z Radą Państwa, określa prawa i obowiązki sołtysa w realizacji zadań z zakresu administracji państwowej.

Samorząd mieszkańców miast

Art. 167. 1. Organami samorządu mieszkańców w miastach i dzielnicach miast podzielonych na osiedla są:

1) zebranie mieszkańców osiedla lub konferencja delegatów,
2) komitet osiedlowy.

2. Zebranie mieszkańców osiedla (konferencja delegatów) może powołać także inne specjalistyczne organy samorządowe i powierzyć im określone zadania.

Art. 168. Zebranie mieszkańców osiedla (konferencja delegatów) zwoływane jest z inicjatywy:

1) co najmniej 1/5 obywateli (delegatów) uprawnionych do udziału w zebraniu (konferencji),
2) komitetu osiedlowego,
3) prezydium miejskiej (dzielnicowej) rady narodowej.

Art. 169. 1. Zebranie mieszkańców osiedla (konferencja delegatów):

1) wybiera komitet osiedlowy i przewodniczącego komitetu, a także powołuje inne organy samorządowe,
2) podejmuje uchwały w sprawach:
   a) określonych w art. 154 ust. 1 pkt 1,
   b) planu zagospodarowania terenu osiedla,
   c) utrzymania porządku na terenie osiedla,
   d) przeznaczania środków będących w jego dyspozycji,
   e) czynów społecznych,
   f) podziału osiedla na obwody,
3) występuje do miejskiej (dzielnicowej) rady narodowej z wnioskami o rozpatrzenie spraw, których załatwienie wykracza poza możliwości zebrania mieszkańców (konferencji delegatów),
4) dokonuje rocznej oceny działalności komitetu osiedlowego i innych organów samorządowych,
5) wykonuje zadania określone w art. 154 ust. 1 pkt 2—5 oraz ust. 2.

2. Zebranie mieszkańców osiedla (konferencja delegatów) opiniuje sprawy przeznaczenia lokali użytkowych i lokalizacji zakładów, których działalność może być uciążliwa dla otoczenia.

3. Zebranie mieszkańców osiedla (konferencja delegatów) na czas określony może upoważnić komitet osiedlowy do podejmowania w określonych sprawach uchwał w jego imieniu, formułowania opinii i wniosków w sprawach określonych w ust. 1 pkt 5 oraz do pełnienia roli stałego komitetu czynów społecznych.

Art. 170. Komitet osiedlowy:

1) zwołuje zebranie mieszkańców osiedla (konferencję delegatów), ustala projekt porządku obrad, przygotowuje projekty uchwał,
2) organizuje mieszkańców w celu rozwiązywania problemów osiedla i realizacji zadań,
3) współdziała z właściwymi organami innych samorządów występujących w osiedlu oraz organizacji społecznych dla zapewnienia realizacji zadań samorządu mieszkańców oraz społeczno-gospodarczego rozwoju osiedla,
4) organizuje wykonanie uchwał zebrania mieszkańców osiedla (konferencji delegatów) oraz kontroluje ich realizację.

Art. 171. Przewodniczący komitetu osiedlowego:

1) reprezentuje na zewnątrz samorząd mieszkańców osiedla, zwłaszcza wobec miejskiej (dzielnicowej) rady narodowej i jej organów,
2) przewodniczy zebraniu mieszkańców osiedla (konferencji delegatów),
3) jeżeli nie jest radnym miejskiej (dzielnicowej) rady narodowej, uczestniczy w jej sesjach z głosem doradczym.

Art. 172. 1. Samorządowi działającemu w obwodzie utworzonym zgodnie z art. 148 ust. 3 służą uprawnienia samorządu mieszkańców osiedla.

2. Tryb powoływania, zakres uprawnień oraz zasady działania samorządu, o którym mowa w art. 148 ust. 4, określa statut samorządu mieszkańców osiedla.

3. Na zasadach określonych w ust. 2 mogą być tworzone komitety domowe jako jednostki samorządowe mieszkańców domu.

Art. 173. 1. Organami samorządu mieszkańców w osiedlach i domach spółdzielni mieszkaniowych są odpowiednie organy samorządu spółdzielczego.

2. Uprawnienia samorządu mieszkańców w osiedlach i domach, o których mowa w ust. 1, wobec administracji osiedla określają przepisy ustawy — Prawo spółdzielcze. Samorządowi temu wobec innych podmiotów oraz wobec rady narodowej i terenowych organów administracji państwowej służą uprawnienia samorządu mieszkańców.

3. W osiedlach o strukturze mieszanej organy samorządu spółdzielczego są reprezentowane w organach samorządu mieszkańców proporcjonalnie do liczby uprawnionych mieszkańców domów spółdzielczych, zamieszkałych w osiedlu.

4. Samorządowi mieszkańców w osiedlach o strukturze mieszanej przysługuje prawo wyrażania opinii w sprawach dotyczących statutowej działalności spółdzielni.

Rozdział 14

Przepisy przejściowe

Art. 174. 1. Przewidziane w ustawach szczególnych upoważnienia dla terenowych organów administracji państwowej do stanowienia przepisów prawa miejscowego, z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, z zastrzeżeniem ust. 2, stają się upoważnieniami dla rad narodowych odpowiedniego stopnia do stanowienia przepisów tego prawa.

2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi, które z przewidzianych w ustawach szczególnych upoważnień dla terenowych organów administracji państwowej do stanowienia przepisów prawa miejscowego, dotyczących spraw, o których mowa w art. 65 ust. 2, pozostają nadal jako upoważnienia dla tych organów do stanowienia przepisów prawa miejscowego.

Art. 175. Rada Ministrów zweryfikuje istniejące w dniu wejścia w życie ustawy podziały specjalne i w terminie dwóch lat od wejścia w życie tej ustawy podejmie działania zmierzające do dostosowania tych podziałów do zasadniczego podziału terytorialnego w myśl art. 22.

Art. 176. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi działające w dniu wejścia w życie ustawy rodzaje przedsiębiorstw państwowych oraz zakładów i innych jednostek państwowych, które z tym dniem, zgodnie z ustalonym w ustawie zakresem działania rad narodowych poszczególnych stopni, stają się przedsiębiorstwami i jednostkami organizacyjnymi podporządkowanymi radom narodowym określonych stopni.

Art. 177. 1. Pięcioletnie plany finansowania zadań, o których mowa w art. 36 ust. 1, rady narodowe uchwalają poczynając od uchwalenia takiego planu na lata 1986—1990.

2. Udziały w dochodach budżetu centralnego, o których mowa w art. 44 ust. 3 pkt 1, ustala się poczynając od planów na lata 1986—1990.

3. Na 1990 rok udziały określone w art. 44 ust. 3 pkt 3 ustala się w ustawie budżetowej na ten rok, w wysokości nie niższej niż przyjęta w tym przepisie.

Art. 178. 1. Rady narodowe i terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej ustalą i opublikują, w terminie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, w formie obwieszczeń, wykazy aktów prawa miejscowego wydanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy i obowiązujących na obszarze ich działania.

2. Akty prawa miejscowego nie zamieszczone w wykazach, o których mowa w ust. 1, tracą moc z dniem ogłoszenia tych wykazów.

Art. 179. 1. W przypadkach gdy niniejsza ustawa przewiduje powołanie terenowych organów administracji państwowej o właściwości szczególnej, przewidziane w ustawach szczególnych i wydanych na ich podstawie aktach wykonawczych uprawnienia terenowych organów administracji państwowej, z zastrzeżeniem ust. 2, przechodzą do właściwości odpowiednich rzeczowo terenowych organów administracji państwowej o właściwości szczególnej danego stopnia.

2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi przypadki, w których uprawnienia określone w ust. 1 zachowują terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej.

Art. 180. Osoby zajmujące do dnia 1 stycznia 1989 r. stanowiska wojewodów, prezydentów miast, naczelników miast, gmin i dzielnic oraz miast i gmin zachowują te stanowiska do czasu odwołania w trybie przewidzianym w ustawie.

Rozdział 15

Przepisy końcowe

Art. 181. Tracą moc:

1) ustawa z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1975 r. Nr 26, poz. 139, z 1977 r. Nr 11, poz. 44, z 1978 r. Nr 14, poz. 61 i Nr 31, poz. 130, z 1980 r. Nr 4, poz. 8 oraz z 1982 r. Nr 45, poz. 289), z wyjątkiem art. 98,

2) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. o wydawaniu przepisów prawnych przez rady narodowe (Dz. U. Nr 8, poz. 47 i z 1975 r. Nr 16, poz. 91),

3) ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 16, poz. 91), z wyjątkiem art. 37.

Załącznik do ustawy z dnia 20 lipca 1983 r.

WYKAZ WOJEWÓDZTW, ICH NAZW ORAZ SIEDZIB WOJEWÓDZKICH RAD NARODOWYCH

Lp.	Województwo	Siedziba wojewódzkiej rady narodowej
1	stołeczne warszawskie	miasto stołeczne Warszawa
2	bialskopodlaskie	Biała Podlaska
3	białostockie	Białystok
4	bielskie	Bielsko-Biała
5	bydgoskie	Bydgoszcz
6	chełmskie	Chełm
7	ciechanowskie	Ciechanów
8	częstochowskie	Częstochowa
9	elbląskie	Elbląg
10	gdańskie	Gdańsk
11	gorzowskie	Gorzów Wielkopolski
12	jeleniogórskie	Jelenia Góra
13	kaliskie	Kalisz
14	katowickie	Katowice
15	kieleckie	Kielce
16	konińskie	Konin
17	koszalińskie	Koszalin
18	krakowskie	Kraków
19	krośnieńskie	Krosno
20	legnickie	Legnica
21	leszczyńskie	Leszno
22	lubelskie	Lublin
23	łomżyńskie	Łomża
24	łódzkie	Łódź
25	nowosądeckie	Nowy Sącz
26	olsztyńskie	Olsztyn
27	opolskie	Opole
28	ostrołęckie	Ostrołęka
29	pilskie	Piła
30	piotrkowskie	Piotrków Trybunalski
31	płockie	Płock
32	poznańskie	Poznań
33	przemyskie	Przemyśl
34	radomskie	Radom
35	rzeszowskie	Rzeszów
36	siedleckie	Siedlce
37	sieradzkie	Sieradz
38	skierniewickie	Skierniewice
39	słupskie	Słupsk
40	suwalskie	Suwałki
41	szczecińskie	Szczecin
42	tarnobrzeskie	Tarnobrzeg
43	tarnowskie	Tarnów
44	toruńskie	Toruń
45	wałbrzyskie	Wałbrzych
46	włocławskie	Włocławek
47	wrocławskie	Wrocław
48	zamojskie	Zamość
49	zielonogórskie	Zielona Góra

Tłoczono z polecenia Prezesa Rady Ministrów
w Zakładach Graficznych „Tamka", Zakład nr 1, Warszawa, ul. Tamka 3.

Zam. 0398-1300-88. Cena 72,00 zł